

L'ILLA

REVISTA DE LLETRES

L'ILLA 69 | TARDOR 2016 | 1€

LLIBRES

PASSIÓ

FUTUR

30 ANYS 1986 2016
bromera

#30anysBromera

CARTA ALS LECTORS

LLEGIM, LLEGIM, LLEGIM

Josep Antoni Fluixà ■

Ja sabem que els grans objectius no s'aconsegueixen de hui per a demà i, fins i tot, som conscients que les accions que canvien una societat necessiten temps. Això ho sabem. Però els humans som de naturalesa impacient i no ens podem il·lusionar si no veiem fet realitat allò que volem en un termini de temps raonable. En aquest sentit, la presentació del Pla Valencià de Foment del Llibre i la Lectura feta per les màximes autoritats de la Generalitat Valenciana, a principis de 2016, ens omplí de goig a les persones relacionades amb el món del llibre i la promoció de l'hàbit lector.

No obstant això, passats alguns mesos i a l'entrada ja del darrer trimestre de l'any, sembla que les accions esperades no acaben de materialitzar-se i la impressió

que es té és que el Pla no arranca. Potser, la impaciència ens mou al desencant, però hem de tenir esperança. I prendre al peu de la lletra les paraules del conseller Marzá que en la seua presentació afirmà que «el pla de lectura no serà el pla de lectura d'un govern, sinó que ho serà de la gent, perquè és una experiència de construcció col·lectiva en què participen, des del principi, no sols les institucions, sinó una gran quantitat d'agents convocats».

Per tant, fem-li cas i prenguem la iniciativa d'un eslògan que és col·lectiu: «Llegim, llegim, llegim». Comencem a reclamar l'aplicació de les iniciatives proposades, animem l'Administració a agilitzar els tràmits i impliquem-nos en la tasca d'augmentar els nostres baixos índexs lectors i el nivell cultural del nostre poble. Els valencians i les valencianes necessitem, com l'aigua per a beure, un finançament just, però també un nivell de formació que evite que ens tornen a enganyar en un futur. Un poble culte és un poble fort.

I això ho han de saber les noves autoritats per no caure també en un altre fals populisme.

Està molt bé, com fan en alguns ajuntaments, apostar per la cultura de carrer, per la música en valencià –la negació i persecució de la qual pels governants anteriors de la dreta valenciana era del tot injustificable– o per l'art muralista. Això no ho nega ningú, però cal promoure també els nostres escriptors i escriptores amb la creació de clubs de lectura, per molt minoritaris que siguin; reconèixer el paper important dels nostres artistes plàstics, de les persones que ens aporten el seu saber intel·lectual, de les que viuen cada dia el teatre com un servei i una passió... En definitiva, no oblidar, com s'ha fet fins ara, les persones que són un valor humà inqüestionable per a una societat. I de mesures, se'n poden prendre, com ho demostra l'èxit del suport institucional al valencià en els mitjans de comunicació. De sobte, han estat molts els periòdics interessats a introduir la nostra llengua a les seues pàgines. Oh, miracle dels miracles!

SUMARI

3 Perfil

Pierre Lemaitre
Núria Cadenes

4 L'opinió de la crítica

5 Quan la identitat personal es barreja amb la col·lectiva

Jordi Muñoz

6 Flaixos

7 Raimon: un crít de ben endins

Xavier Aliaga

8 Entrevista

Rocio Bonilla
Adrián Cordellat

10 Extracte

'Si ha nevat'

11 Qüestionari

Teresa Broseta
Cristina Martínez

12 Els clàssics a l'ensenyament i la seva innegable modernitat

Josep Camps Arbós

14 El retrat ferotge d'una societat en crisi

Carles Fenollosa

15 Dossier: #30anysBromera

27 Tardor il·lustrada

Clara Berenguer

28 El viatge d'un àngel sense ales

Marta Botet

29 Un còctel literari de sàtira i realitat

Bernat Clari

30 Més enllà d'un teatre a peu d'escola

Xavier Puchades

31 La Institució Alfons el Magnànim, una aposta per la poesia

Manel Alonso

Sens dubte, ens trobem davant d'un número especial de *L'illa*. Si en l'edició anterior anunciàvem que el 2016 l'editorial feia 30 anys, ara tanquem un any de celebració amb aquesta publicació. Una revista on els #30anysbromera són protagonistes d'un extens dossier en què repassem la trajectòria de l'editorial des de perspectives diferents: com ha evolucionat en els diferents gèneres que publica, el seu compromís amb la societat, l'anomenada «generació Bromera», com afronta els reptes que planteja el futur i, fins i tot, posem cara a part de l'equip que fa realitat els llibres que trobem a les llibreries.

No obstant això, no deixem de banda les novetats i, com sempre, trobareu entrevistes, ressenyes i altres articles que donen compte de les nombroses propostes literàries que hem preparat per a aquest final d'any. És el cas del llibre *Raimon. Paraula i cant*, en què el periodista Antoni Batista retrata el gran cantautor de Xàtiva. També el del nou i divertidíssim àlbum il·lustrat de Rocio Bonilla i Oriol Malet, un bon regal tant per a infants com per a mares, i el de la màgica *Enciclopèdia misteriosa dels éssers diminuts*, d'Alicia Casanova i Fernando Falcone. I, entre altres continguts, les propostes narratives de Joanjo Garcia, Teresa Broseta, Paco Esteve i Beneito i Josep Franco també hi tindran espai, així com les de veus internacionals ben interessants com ara Pierre Lemaitre i Nicola Lagioia.

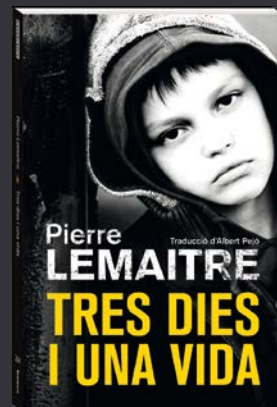
Lemaitre i la doble vida de l'escriptor

Tres dies i una vida

Pierre Lemaitre

Trad. d'Albert Pejó

Bromera, 2016

Núria Cadenes ■

I qui diu doble, diu triple. O més. Pierre Lemaitre va començar a escriure (atenció) als 56 anys. Què feia abans de bastir personatges i novel·les i maneres de dir que se't claven al cervell i ja no et deixen estar, abans d'inventar-se un policia baixet (més que baixet), calb i persistent, i oferir-nos la seva sèrie implacable de novel·les fosques, abans de guanyar el Goncourt i completar-nos el quadre terrible de la Primera Guerra Mundial, què feia, dèiem, abans d'entrar a les nostres prestatgeries i, per tant, a les nostres vides, és, a efectes d'aquest perfil breu per força, irrellevant.

El cas és que un dia va decidir que era escriptor, que li importava un rave haver-se saltat tot allò de la nova fornada, la jove promesa o etcètera, i que la seva passió per la literatura havia de tenir també aquesta expressió concreta, personal, compartida, perdurable que són les novel·les. I, a la primera cullerada, mosca: va escriure *Travail soigné* (Irène, Bromera, 2015) i va començar a guanyar premis.

El Goncourt, un punt d'inflexió

El més destacat, fins ara, ha estat el prestigiós Goncourt. Ja s'havia fet un nom amb la sèrie del policia baixet (l'inefable Camille Verhoeven que llegeix Simenon, que va néixer amb hipertròfia muscular perquè fumar perjudica greument la salut del fetus, que al primer llibre encara no ho sap però s'ha de preparar per a un bon seguit de cops insuportables) i va sorpren-

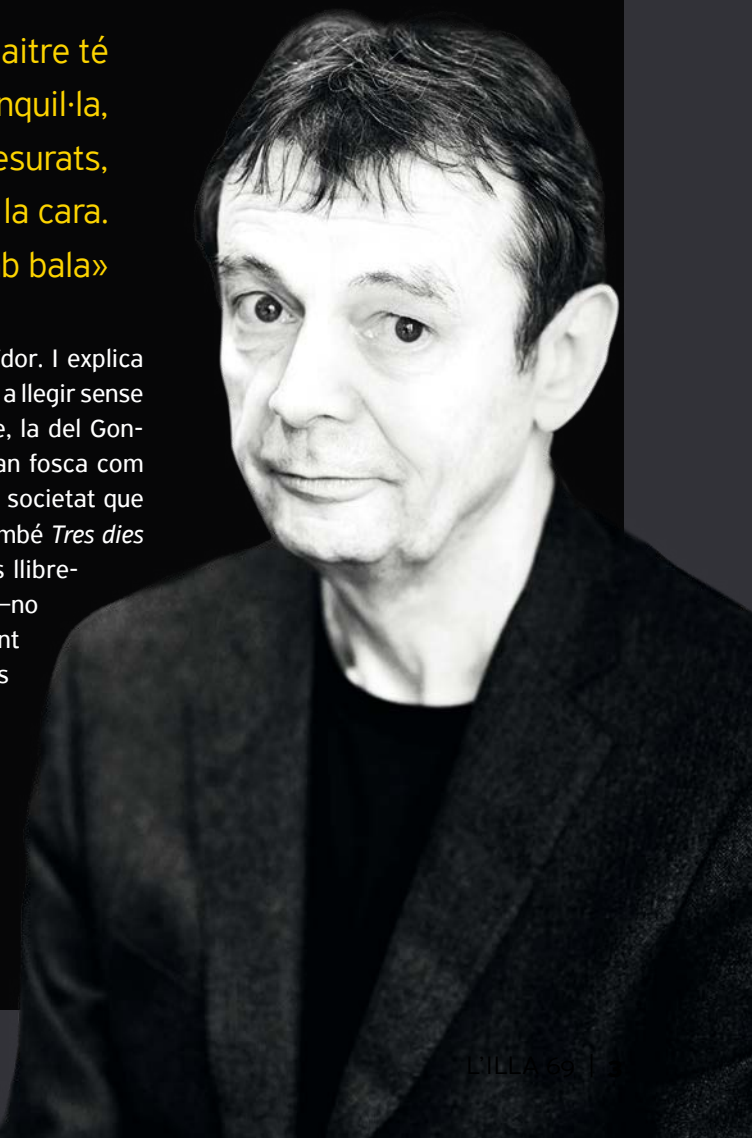
dre tothom amb una novel·la... històrica. Diguem-ne. *Au revoir là-haut* (Ens veurem allà dalt, Bromera, 2014) pinta el quadre fosc del retorn dels soldats després de la gran guerra, la que havia de ser la darrera perquè la humanitat ja hauria après la lliçó i tot això i allò. Amb tocs d'humor. Amb una prosa tallant. Amb un absolut domini dels temps i de la trama i de tot. Explica Lemaitre que alguns incondicionals del gènere (negre) li van retirar la pa-

«Pierre Lemaitre té
una mirada tranquil·la,
els gestos mesurats,
arrugues a la cara.
I dispara amb bala»

raula, com si fos un traïdor. I explica també que, si s'aturessin a llegir sense etiquetes, trobarien que, la del Goncourt, és una novel·la tan fosca com les ànimes humanes i la societat que hi retrata. Com ho és també *Tres dies i una vida*, novetat a les llibreries, una història negra –no policíaca, però inquietant i fosca–, que parla dels límits de la culpa.

Pierre Lemaitre té una mirada tranquil·la, els gestos mesurats, arrugues a la cara. I dispara amb bala. Quan parla, contra qui li retreu un excés de violència di-

recta, sense el·lipsis, punyent i explícita, a les novel·les: «és una crítica de petitburgesos». Quan escriu, contra la temptació d'acomodar-se en una aparença d'ordenada civilitat social. Perquè ell, avisa, forma part dels seus personatges. Hi coincideix en el dolor i en «una visió terrible de la vida».

Imatge de portada: cartell commemoratiu dels 30 anys d'Edicions Bromera, creat per Eli Rufat

L'ILLA
REVISTA DE LLETRES

L'ILLA 69 | TARDOR 2016

L'illa és una publicació d'Edicions Bromera, coordinada per Josep A. Fluixà i dirigida per Marta Estrelles.

Col·laboradors

Xavier Aliaga, Manel Alonso, Salvador Bataller, Clara Berenguer, Marta Botet, Núria Cadenes, Francesc Calafat, Josep Camps Arbós, Juli Capilla, Bernat Clari, Adrián Cordellat, Anna Esteve, Carles Fenollosa, Josep Gregori, Josep Gregori Soler, Gonçal López-Pampló, Gemma Lluch, Vicent Marco, Cristina Martínez, Jordi Muñoz, Xavier Puchades i Maria Viu.

Correcció lingüística

David Morell

Coodinació tècnica

Xavier Tortosa

Disseny gràfic

Carles Barrios

Maquetació

Carles Barrios, Eva Bueno, Pere Fuster i Susana Fraguas

Redacció i administració

Apartat de correus 147, 46600 Alzira (Ribera Alta),
telèfon 962 402 254
www.bromera.com
illa@bromera.com

Contractació de publicitat

comercial@bromera.com

Impressió

Rotimpres

Tirada

32.000 exemplars

ISSN: 1134-8666 / DL: V-166-1990 / PVP: 1 €

L'illa no s'identifica necessàriament amb els articles dels seus col·laboradors, ni els torna els originals no sol·licitats. L'illa autoritza la reproducció dels seus articles si se'n fa esment de la procedència.

L'OPINIÓ DE LA CRÍTICA

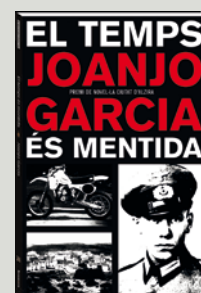
«Marlon James excel·leix tant en la distància curta [...] com en la panoràmica general [...]. Però a banda d'aquestes virtuts, l'atractiu principal és la figura de Josey Wales, un dels assassins més intel·ligents que ha donat mai la ficció.»

VICENÇ PAGÈS JORDÀ, *L'Avenç*
Juliol-agost de 2016

«Joanjo Garcia entrellaça de manera hàbil i sorprenent –quin gran final!– memòria històrica i autobiografia, i ho salpebra amb contrapunts com una tendra i àcida paròdia de l'autoficció.»

DAMIÀ GALLARDO, *Diari Ara*
Juliol de 2016

«Una obra magnífica amb el contingut d'una petita però potent història, amb les impressionants il·lustracions de Luis Royo que engrandeixen la història i encerten en la creació d'un personatge que creix i exhala magnetisme i, finalment, amb una edició de luxe.»

BLOG DE GEMMA LLUCH
Maig de 2016

«Sou davant un thriller de ritme trepidant, una obra valenta i àgil que us atraparà des de la primera línia!»

ROSA MUT, *Cavall Fort*
Agost de 2016

«El tema que aborda és el de l'amistat. Entre els tres animals protagonistes, floreixen molts dels sentiments que genera l'amistat: complicitat, gelosia, generositat, amor... i per tot arreu, treuen el cap l'enginy, el riure i el somriure.»

JOAN PORTELL RIFÀ, *Llibres al replà*
Juny de 2016

Quan la identitat personal es barreja amb la col·lectiva

Arribarà el dematí

Joanjo Garcia

Bromera, 2016

Jordi Muñoz ■

Laura Tormos viu a cavall de València i Barcelona. Una experiència, diria, gairebé generacional per a tants i tants valencians que en les darreres dues dècades han fet del trajecte amb l'Euromed una part consubstancial a les seves vides. Mirar-se Catalunya i el País Valencià des de l'Euro-med aporta, segurament, una perspectiva singular que Joanjo Garcia ha sabut recollir, en allò essencial, en la mirada de la protagonista d'*Arribarà el dematí*, malgrat les servituds d'un personatge indefugiblement particular. El joc lingüístic que proposa l'autor –la protagonista és un personatge bidual, que parla en català central quan està a Catalunya i en valencià a València– serveix per marcar aquesta posició singular del personatge, per bé que en algun moment pot posar en risc l'espontaneïtat de la parla.

Construint la identitat

Des d'aquesta doble talaia, que sovint et porta a estar a tot arreu sense acabar d'estar ben bé enlloc, el llibre ens desgrana el recorregut personal de la protagonista, que retorna a Barcelona a estudiar un postgrau i va refent el seu passat. El recent –les companyes i amigues– i el llunyà, vinculat als interrogants mal tancats de la seva infantesa. La recerca del seu lloc al món es trenca amb la necessitat de dotar de sentit el suïcidi de la mare, i de refer el seu encaix amb l'origen familiar al poble del Baix Penedès.

Hi ha novel·les que entretenen el lector, amb més o menys encert. I n'hi ha d'altres –les bones– que, a més, l'interpel·len i el conviden a la reflexió. I això és precisament

el que aconsegueix Joanjo Garcia amb *Arribarà el dematí*. Amb naturalitat, i sense necessitat de recórrer a un to didàctic ni artificios, Garcia ens planteja, a través de la mirada de la Laura Tormos, algunes qüestions de fons. Fonamentalment, el llibre ens parla del vincle, complex, entre la identitat individual i la col·lectiva. De la importància del nostre passat en la definició de qui som avui, imprescindible per viure el present amb plenitud.

«Mirar-se Catalunya i el País Valencià des de l'Euromed aporta una perspectiva singular que Joanjo Garcia ha sabut recollir en la mirada de la protagonista»

El 9N i la Consulta en el fons

Però el llibre també ens posa sobre la taula altres temes. Com ara les rigideses de la cultura militant, i les seves dificultats per adaptar-se a uns contextos socials i polítics que canvien més ràpidament que les anàlisis escolàstiques. El rerefons de la història és la tardor, políticament intensa, que va viure Catalunya el 2014. I hi veiem uns militants de l'esquerra independentista que es miren amb una estranya barreja de recel, incomprensió i excitació uns esdeveniments per als quals segurament no estaven preparats.

A la novel·la també hi trobarem un viu contrast entre la ciutat, aspra i de vegades hostil però irresistiblement estimulants, i la confortabilitat limitada del poble d'origen. El potent imant que és Barcelona té el seu contrapès a l'Arboç, on el silenci i els records d'infantesa acullen la protagonista, i l'acompanyen en la seva particular recerca d'un passat que, potser, no va existir mai.

I tot això se'ns presenta, òbviament, entrecruat amb les omnipresents relacions humanes: familiars, sentimentals i d'amistat. L'autor aconsegueix, en això, que les històries respiren veritat, que és, en el fons, l'ingredient bàsic d'una bona novel·la. En tot cas, ens trobem davant d'un llibre que, sota l'aparença d'una història senzilla, amaga moltes arestes que el lector podrà anar descobrint alhora que va, inevitablement, construint un lligam amb Laura Tormos. És, potser, la consolidació definitiva de la veu de Joanjo Garcia en el nostre panorama literari.

Joanjo Garcia ha esdevingut en poc de temps una de les veus narratives amb més projecció de les nostres lletres.

Foto: Clara Berenguer

FLAIXOS

Dario Fo ha mort

El gran mestre italià de la sàtira Dario Fo ha mort deixant arrere més de cent obres entre comèdies, relats, novel·les, assajos... Guanyador del Premi Nobel de literatura, aquest dramaturg, actor i escenògraf àcrata, irònic, divertit, compromès i provocador ha sigut l'autor viu més representat al món. La seua obra continua ben viva amb la novel·la *De sang gitana*, que es publicarà a la primavera, així com amb títols com *Ací no paga ni Déu!* i *Misteri Buffo* en teatre i *País de falla* i *Lucrècia Borja, la filla del Papa* en novel·la.

Premis de la Crítica i Samaruc

La revista *Serra d'Or* ha premiat l'escriptor Pep Albanell amb el 50é Premi de la Crítica Serra d'Or en la modalitat de narració per l'obra de caire autobiogràfic *Les fantasies del naufrag*. D'altra banda, el dramaturg Rodolf Sirera ha sigut guardonat en els XXVI Premis de la Crítica dels Escriptors Valencians, convocats per l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, per la seua comèdia *Trio*, Premi a la Millor Obra Teatral. També ha sigut premiada, en aquest cas amb el XXIV Premi Samaruc de Literatura Juvenil que atorga l'Associació de Bibliotecaris Valencians, la novel·la de Manel Àlamo *A boca de canó*.

Reconeixements als 30 anys de Bromera

Amb motiu del seu 30é aniversari, Edicions Bromera ha rebut diversos guardons aquesta tardor. D'una banda, el Consell Valencià de Cultura ha lliurat la seua Medalla a l'editorial en reconeixement a la seua trajectòria i el seu treball en el món editorial, que ha tret de la invisibilitat els escriptors valencians. També Onda Cero Valencia ha concedit un dels seus premis anuals «Valencianos en la Onda» a Bromera, concretament, en la modalitat d'Art i Cultura per la seua tasca.

Isabel-Clara Simó a la Institució de les Lletres Catalanes

Isabel-Clara Simó ha sigut escollida nova degana de la Institució de les Lletres Catalanes. L'escriptora substitueix Francesc Parcerisas, una vegada expirat el període estipulat de mandat. L'alcoiana serà nomenada pel president de la Generalitat a proposta del conseller de Cultura per un període de tres anys renovable. El degà ha de ser un escriptor en llengua catalana de prestigi reconegut i ocupa la presidència de la junta de govern, òrgan superior de la ILC, i la vicepresidència del consell assessor.

Adéu, Agustín Fernández Paz

La literatura infantil i juvenil està de dol per la mort de l'escriptor gallec Agustín Fernández Paz, a qui recordarem a través de la seua extensa obra, composta de més de cinquanta obres dirigides al públic juvenil i de tres novel·les per a adults, així com per la seua col·laboració incansable en múltiples iniciatives socials. *La neu interminable* acaba de publicar-se com a obra pòstuma d'aquest guanyador del Premi Nacional de Literatura Infantil i Juvenil i autor d'èxits tan reeixits com *Cartes d'hivern* o *Amor dels quinze anys, Marilyn*.

Tria un llibre

Amb el títol «Fas 6 anys. Tria un llibre», el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya ha posat en marxa una curiosa campanya de foment de la lectura. Gràcies a aquesta iniciativa, els més de 83.000 infants catalans que fan sis anys el 2016 rebran un val per un llibre que tinga un preu màxim de 13 euros, i que podran escollir en alguna de les 180 llibreries del Gremi de Llibreters de Catalunya. L'objectiu és que els primers lectors comencen a crear la seua biblioteca personal, entren en contacte amb les llibreries i descobrisquen les recomanacions dels llibreters.

Per molts anys!, Premi al Llibre Millor Editat

El llibre-disc de Dani Miquel *Per molts anys!* ha sigut distingit amb el Premi al Llibre Infantil Millor Editat dins dels premis als llibres millor editats que concedeix la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport. Aquests guardons tenen caràcter honorífic i es lliuren al voltant del 20 de novembre, Dia del Llibre Valencià, commemorant la publicació de la primera edició del *Tirant lo Blanc*, el 20 de novembre de 1490. *Per molts anys!* –format per un conte de Dani Miquel amb les il·lustracions de Fran Parreño i un CD amb 14 cançons– és perfecte per a viure la màgia d'un aniversari infantil.

DUBTES

L'èxit rotund de la 4a edició de la Plaça del Llibre, ubicada per primera vegada en un lloc tan visible com la Plaça de l'Ajuntament de València, revela que els llibres en català interessen i que es vendrien més si es tiqueren més a la vista dels lectors?

La participació de la literatura catalana com a convidada a la Fira del Llibre de Bolonya del 2017 –la més important del món pel que fa a literatura infantil i juvenil– serà un punt d'inflexió en el sector? Farà augmentar el nombre de traduccions d'obres infantils en la nostra llengua com va ocórrer en la literatura per a adults quan el 2007 la cultura catalana va ser la convidada especial de la Fira del Llibre de Frankfurt? Serà el reconeixement internacional que la nostra LIJ necessita?

Aguantarà el sector editorial el colp que suposa que no s'hagen materialitzat les esperades ajudes a l'edició de la Generalitat Valenciana del 2016?

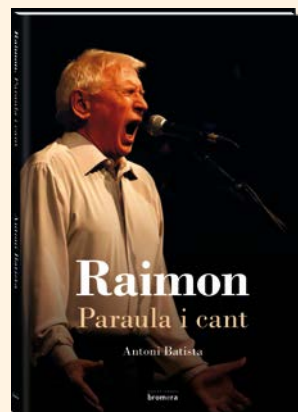
Alguna vegada deixaran de ser necessaris els dies especials relacionats amb els llibres? El Dia de les Escriptores tindrà el ressò merescut o el seu efecte es diluirà entre el Dia de les Biblioteques, el del Llibre Valencià, el del Llibre Infantil i Juvenil, etc.?

Raimon: un crit de ben endins

Raimon. Paraula i cant

Antoni Batista

Bromera, 2016

Xavier Aliaga ■

Què fa que un determinat artista transcendeix més enllà dels seus límits geogràfics i temporals? En el cas del cantautor Ramon Pelegró Sanchis, Raimon (Xàtiva, 1940), la seua transcendència està teixida de fils diversos que tenen a veure amb el moment històric, amb el seu tarannà i amb una determinada dieta cultural.

La panoràmica, tanmateix, resta incompleta si no anem als orígens i les motivacions del personatge. Raimon és producte «D'un temps i d'un País», com deia una de les seues cançons troncales. I també d'unes circumstàncies familiars i personals. Raimon fou el crit desfermat d'una terra oprimida i, tan important o més, de les seues classes subalternes. Doble opressió, nacional i de classe, que marquen la trajectòria del personatge i dibuixen uns perfils vitals i artístics singulars dins de la Nova Cançó. Això i alguna cosa més.

Anar més enllà de la biografia

Aquell viatge a l'intern del cantant de Xàtiva és el que ens conta el periodista i musicòleg Antoni Batista en el volum *Raimon. Paraula i cant*, una mena de biografia breu que, al meu entendre, compleix dues funcions igualment pertinents: d'una banda, bastir un perfil concentrat però complet, ideal per a les noves generacions que no tenen ni el coneixement ni la connexió sentimental i musical amb l'artista i amb la càrrega simbòlica que du al darrere.

L'altra gran virtut del volum és lligar el mite amb els seus orígens, amb els condicionaments ambientals i socials. Posem per cas, la filiació ideològica dels progenitors: un pare membre de la CNT amb una família de tradició anarcosindicalista;

i una mare que «ho guarda tot» nascuda en un ambient socialista que, «segons la tradició oral, havia tingut a casa seva el mateix Pablo Iglesias, fundador del PSOE», explica l'autor del llibre.

«El periodista i musicòleg Antoni Batista ens conta un viatge a l'intern del cantant de Xàtiva en aquest volum»

Raimon, el menor de cinc germans que ve «d'un silenci», que no aprengué res a l'escola franquista, acumula al llarg del seu cançoner suficients informacions perquè les seues arrels puguin ser dibuixades seguint el deixant dels seus textos. També hi ha moltes pistes en l'obra amorosa de Raimon pel que fa al pes d'Annalisa Corti, la seua esposa i suport professional. Les circumstàncies vitals, de fet, anaven fixant-se en el seu cançoner al llarg del temps. Batista ressegueix amb encert aquelles petjades i va fixant el seu relat de la mà de les cançons.

Altres trets biogràfics, com ara la relació amb Joan Fuster, les influències musicals, el descobriment dels poetes de capçalera, els problemes amb la censura o el paper troncal de Raimon en la Transició, requereixen una contextualització i una explicació més prosaica però igualment escaient.

El llibre traça tota la història, dels orígens d'una cançó totèmica com «Al vent», o com s'obri camí als inicis dels seixanta

i esclata com a referent de l'antifranquisme, a la projecció internacional i la seua pervivència com a referent malgrat el bandejament de la cançó a l'arribada de la democràcia. Una panoràmica ben completa.

Una història singular

Però *Raimon. Paraula i cant*, per sobre de tot, conta la història d'una singularitat. «Raimon era diferent de la cançó popular d'aleshores [...]. Per moltes raons. De primer, la procedència local i social: Raimon no era ni barceloní ni de família burgesa ni, consegüentment, usava corbata. Després, Raimon no canta per omplir un buit cultural, com a acte de servei a la cultura catalana. Canta simplement perquè li brolla, gairebé com una necessitat biològica, a dir d'ell mateix», s'explica.

Un crit de ben endins que, a desgrat de Raimon o no, és la marca d'una època. Sense el qual no s'entendrien moltes coses.

Foto: Oriol Maspons

Raimon és molt més que un cantant. Aquest xatívi ha esdevingut un símbol, la veu d'una època.

Rocio Bonilla:

«Observo els meus fills per saber com he de moure els meus personatges»

Adrián Cordellat (www.unpapaenpracticas.com) ■

«També s'escriu a força de rumiar, de la mateixa manera com es troba, dies després, la resposta a una ofensa», reflexionava l'escriptora francesa Marie Darrieussecq a *El bebé* (Anagrama). *Max i els superherois*, l'últim títol de la il·lustradora Rocio Bonilla, és un bon exemple d'això. Un llibre infantil que, com la mateixa autora reconeix, «va néixer amb un plantejament molt diferent i va necessitar un llarg recorregut per arribar a ser el que finalment ha estat». Un trajecte que va portar l'esbós de la història a passar uns mesos de reclusió en un calaix, abans que Bonilla trobés la idea que volia transmetre amb aquest nou àlbum il·lustrat.

Un homenatge a les mares

I és que, quan una llibretera la va animar a escriure i dibuixar un llibre il·lustrat sobre superherois en constatar que no hi havia res sobre el particular al mercat editorial més enllà de còmics, Rocio Bonilla es va fer una primera pregunta: «Ha de ser un superheroi? I per què no una superheroïna?». A partir d'aquestes qüestions va prendre forma un petit protagonista que aniria explicant en les pàgines del llibre les excel·lències de la seva heroïna favorita. Això va portar l'autora a plantejar-se una tercera i definitiva pregunta: «Per què aquesta superheroïna no pot ser la mare, vista a través dels ulls del seu fill?».

Quan després de rumiar-la i passar pel calaix la història va tornar a veure la llum, Rocio Bonilla ja sabia el que volia d'aquesta: «Vaig tenir clar que volia que fos una picada d'ull a les mares que, com jo, tant ens agrada veure'ns als ulls dels nostres petits, amb aquella mirada innocent, hones-

ta, càlida, d'amor incondicional i admiració». L'objectiu va ser llavors construir una narració que pogués transmetre aquests sentiments «però sense al·lucinar l'àlbum, preservant completament la potència del tema i explicat de manera que aquest desenllaç esdevingués una sorpresa».

«Volia que aquest llibre fos una picada d'ull a les mares que, com jo, tant ens agrada veure'ns als ulls dels nostres petits»

En acabar de donar forma al projecte, Bonilla va decidir llavors que la part de l'àlbum que parlava de la superheroïna hauria de ser dibuixada per un altre il·lustrador més «comiquer». No va tenir cap dubte que aquesta persona hauria de ser l'Oriol Malet. Impossible no preguntar com ha sigut barrejar

dos estils tan diferents. «Duríssim per als dos», reconeix l'autora, que afegeix que acoblar, ja no només dos estils tan diferents, sinó dues formes de treballar tan distintes, va ser «un repte que ha valgut la pena en veure el resultat final».

Els fills com a inspiració

Conta Rocio Bonilla que la maternitat va produir «el viratge definitiu en la seva carrera professional», perquè la va portar de la publicitat a la decoració d'espais infantils i al món dels

El nou treball de Rocio connecta perfectament amb la passió que molts infants senten pels superherois.

ENTREVISTA

àlbums il·lustrats. I diu que els seus tres fills són els seus majors crítics i els seus majors fans. També, la seva gran font d'inspiració. «Sóc una fan incondicional de la seva lògica i manera de raonar. Els observo per saber com he de moure i fer que s'expressin els meus personatges», afirma.

Personatges que a Rocio Bonilla li agrada dibuixar «expressius i divertits, però alhora tendres, dinàmics i encuriosits per la vida». Protagonistes que són part important d'una història que per calar en el públic infantil «ha de tenir sempre una generosa dosi d'humor, toquis el tema que toquis, i una narració que ha de fluir i ser molt dinàmica, tant el text com gràficament». I, sobretot, ha de tenir clar un principi: «S'ha de pensar que els nens són petits però no ximples».

Minimoni com a paradigma

Entre els personatges dibuixats per Rocio Bonilla n'hi ha un que ha fet impacte en l'imaginari del públic infantil. És la Minimoni, la protagonista de *De quin color són els besos?*, un àlbum il·lustrat que, en l'edició en castellà d'Algar, ja va per la cinquena edició a Espanya. «La Minimoni és un personatge que té molt de carisma. El tenia dibuixat de feia molts anys i sabia que algun dia faria alguna cosa especial amb ella», assegura l'autora, que destaca que la història «té humor i un toc gamberro i tendre a parts iguals», i a més, se'n pot fer una interpretació «versàtil».

«En l'actualitat hi ha una generació de pares i mares que han sintonitzat molt amb aquest món de l'àlbum il·lustrat, per la seva qualitat i perquè genera moments molt plaents entre pares i fills»

Unes característiques i un personatge, la Minimoni, que han demostrat que no entenen en fronteres i s'han colat, després de triomfar a la Fira de Bolonya, a les

llibreries de països com els Estats Units, França, Bèlgica, Turquia, Taiwan, Corea o la Xina. Tot un èxit si tenim en compte que parlem d'un àlbum il·lustrat i no del nou llibre d'un autor de *best-sellers*. Per a Rocio Bonilla, «una gran satisfacció» i, d'alguna manera, la confirmació que ha fet bé la seva feina: «És molt agradable quan tot l'esforç invertit et retorna, és un luxe, un premi».

El boom dels àlbums il·lustrats

L'èxit internacional de *De quin color són els besos?* és només un exemple més del boom que està vivint des de fa uns anys el sector dels àlbums il·lustrats, amb cada vegada més editorials i més autors bolcats en la tasca de fer un producte de qualitat. «Jo no recordo de petita haver tingut tants àlbums ni tan *guais* com posteriorment els meus fills. Ara hi ha molta, i potser massa, oferta, ens ho diuen els llibreters», reconeix Rocio, «però es fan coses tan precioses i tenim tants professionals meravellosos...».

Podríem dir que ha augmentat també el nivell d'exigència de pares i nens? «Afortunadament, tenim en l'actualitat una generació de pares i mares que han sintonitzat molt amb aquest món de l'àlbum il·lustrat, per la seva qualitat i perquè genera moments molts plaents entre pares i fills, sigui a casa, a la biblioteca... Aquesta complicitat pot esdevenir el germen d'un futur lector? Qui sap. En tot cas, sóc optimista.»

Rocio Bonilla (Barcelona, 1970) és llicenciada en Belles Arts. El 2010 va entrar en el mercat editorial i des de llavors ha publicat com a autora quatre llibres, entre els quals *De quin color són els besos?*, Premi del Ministeri de Cultura i Educació als llibres millor publicats el 2015.

El seu nou àlbum il·lustrat, *Max i els superherois*, és una història divertida i original sobre superherois, un tema que fascina els infants, però alhora, també és un homenatge a les mares, tan importants i sovint tan poc valorades superheroïnes del dia a dia.

Mare de tres fills, Rocio Bonilla fa una picada d'ull a totes les mares que utilitzen «superpoders» cada dia.

Si ha nevat

Si ha nevat

Paco Esteve i Beneito

Bromera, 2016

Als 90 anys, Jordi ha vist la mort de molt prop, però ha tornat a la banda dels vius perquè té una faena pendent, contar la història del tio Coces. En l'obra guanyadora del Premi Enric Valor de Novel·la, Paco Esteve i Beneito ens parla de Joan el Coces, un home peculiar que curava les ferides de pobres i rics. Amb ell descobrim l'ofici dels nevaters i uns quants secrets vinculats amb el negoci del gel de les caves de la serra de Mariola.

Don Pasqual va traure el cap per una de les entrades per on els agresans abocaven els cabassos de neu. A dins estava fosquísim, però quan els ulls se li van acostumar a la llum tènue dels cresols, va poder veure mitja dotzena d'homes que cantaven al ritme d'uns pitjons de fusta amb què xafigaven la neu que els anaven abocant. Quan aconseguien un pam de neu pitjada, escampaven palla d'arròs, amb què també havien folrat les parets de pedra del pou, i tornaven a premsar més neu per fer una altra capa de gel.

—Bona faena —va murmurar don Pasqual.

—Sí, xafigar neu és la faena més dura —va dir Ambròs—. Però no cregueu que passen molt de temps allà dins, només fins que recuperen la temperatura.

—Fins que recuperen la temperatura? —va exclamar el comte—. Si ací fa molt més fred que fora!

—Certament, senyor, però dins es mouen més.

Es va acostar un jove tremolós. Sense voler cridar massa l'atenció dels senyors va mostrar a Ambròs els peus, que començaven a tornar-li blaus. Ambròs va pegar un xiulit a l'interior de la cava per cridar a relleu. Amb una samarra de pell li va pegar uns cops secs a les plantes dels peus, mentre esperava que un dels homes que havien estat pitjant neu pugés per una escala de corda. Aquest, en arribar dalt, va eixir per la mateixa entrada on eren els cavallers, deixant enrere un baf d'alcohol. Es va descalçar els esclops, folrats per dins amb llana, i els va cedir a l'altre nevater, que ja havia començat a recobrar el color de la carn gràcies a les samarrades d'Ambròs. Abans de baixar per l'escala de corda, el relleu va engolir dos glops de cassalla per reforçar l'encalentida.

—No vos priveu de res... —va dir Rafel Puig agafant l'ampolla de cassalla i fent un glop.

—És una altra manera de recuperar la temperatura —va explicar Ambròs.

—No m'estranya que no paren de cantar —va dir Torrefiel.

L'exterior era un continu anar i tornar de gent amb cabassos. A cada entrada un encarregat apuntava els viatges dels nevaters. En un racó més apartat, al costat de la font, una foguera calfava una caldera gegant de calaveres amb bufanda de la qual dinarien els treballadors. A l'entorn del foc, uns treballadors maldaven per ressuscitar mans i peus gelats.

Ambròs els va explicar que aquell era un dia fort gràcies a la nevada del dia anterior. Aquell dia collien neu més de dos-cents

agresans, també dones i infants, entre les quatre caves i mitja dotzena de ventisquers d'aquell tros de Mariola. Qui en tenia aportava també algun ase o cavall, per tal d'aprofitar millor els viatges, ja que cada vegada havien d'anar més lluny perquè la neu més propera a la cava era la que primer es collia.

Ambròs va aturar una jove amb un cabàs al muscle:

—Què hi ha? —va contestar ella amb un fil de veu.

—Què hi ha, figa molla? —crijà Ambròs exageradament enutjat. Li va prendre el cabàs i agafà un grapat de neu amb una taqueta marró.— Això és fang, que no ho veus? Tu creus que pots collir açò?

Ambròs li va reballar el grapat de neu a la cara.

—Me cague en cent putes mores! Esta neu està bruta!

La dona va demanar perdó. Ambròs no s'ho va pensar dues vegades abans de buidar-li el cabàs per damunt. Ella va recular, amb el cap cot, espolsant-se tímidament la neu. Els altres nevaters s'ho miraren de reüll des de la distància, sense deixar de traçar neu.

—Després a Xàtiva em paguen la meitat per cada pa de gel que no estiga net com una patena! Això si la volen! I si no la volen, què collons faig jo amb la neu bruta, eh? Què collons faig jo?!

Don Pasqual es va adonar que Ambròs havia exagerat una mica, sens dubte per la seua presència. No li va dir res, però. El complaïa que fóra implacable a l'hora d'inculcar disciplina.

Teresa Broseta:

«No seríem qui som sense els llibres que hem llegit»

El dia de demà
Teresa Broseta
Bromera, 2016

Sara, Miquel i Andreu intenten sobreviure al present amb el pes d'un incident que els va ocórrer a l'adolescència i que marcarà el destí de les seues vides. Teresa Broseta ha guanyat amb *El dia de demà* el Premi Alfons el Magnànim València de Narrativa 2016, una obra que submergeix el lector en el cor de la València actual.

La vida al barri de Velluters és un ingredient clau per a entendre la història, per què?

Perquè sempre m'ha semblat Velluters un barri invisible als ulls de les autoritats i dels ciutadans que no hi viuen, com una ferida oberta al mateix cor de la ciutat. Per això és, no solament l'escenari de la novel·la, sinó també la metàfora de les ferides antigues i invisibles que arrossequen els protagonistes.

València és una ciutat de contrastos?

Absolutament! Contrastos demencials, contrastos enriquidors... Però n'estem tan avesats que, molt sovint, ni els percebem. Com li passa en la novel·la a Miquel, massa voltes veiem només allò que volem veure.

El matrimoni entre Sara i Miquel també és un contrast en ell mateix, no?

Sara i Miquel tenen personalitats molt diferents, com passa en molts altres matrimonis que funcionen perquè han aconseguit trobar un equilibri. El seu problema és que els equilibris només són possibles sobre una base sòlida i estable.

València és una ciutat literària?

Jo li trobe literatura en cada cantonada. I, per sort, no sóc una excepció!

Les drogues estan tan presents en la nostra vida com reflecteixes en la història?

És un tema llarg de parlar, però lamentablement, sí, les dades canten. La qüestió és que, una vegada més, veiem només allò que volem veure. Per això assenyalem i marginem alguns drogoaddictes, com els alcohòlics o els ionquis, però fem reverències a uns altres. En això també hi ha classes!

«Les noves tecnologies han fet llegir i escriure diàriament a una quantitat enorme de gent. El repte és fer que la marea de nous lectors recale en la platja dels llibres»

Una anècdota de fa 30 anys marca el destí dels protagonistes. Un llibre et pot canviar també el rumb de la vida?

No sé si un sol llibre pot tindre tant de poder, fins i tot em sona una mica perillós. Però una cosa és segura: ser o no ser lector marca la diferència. No seríem qui som sense els llibres que hem llegit. No arribaríem a ser el que serem sense els llibres que encara ens queden per llegir.

El dia de demà suposa el teu retorn a la narrativa per a adults?

En realitat, ni me'n vaig ni torne d'enlloc. Senzillament, cada història

té el seu públic. Crec que la literatura infantil i juvenil és aquella que podem llegir tots, i que la literatura d'adults és només aquella que no interessa als infants.

Tens predilecció pel públic més menut?

Vaig estudiar Pedagogia i Filologia. Escriure per al públic més menut em permet lligar les meues passions i gaudir-les alhora. Què més podria demanar?

Diuen que amb les TIC no llegim menys, sinó que ho fem de manera diferent. Com som els lectors del segle XXI?

Les TIC han fet llegir i escriure diàriament a una quantitat enorme de gent. És evident que no llegim menys! La qüestió és què llegim. El nostre repte és fer que eixa marea de nous lectors recale en la platja dels llibres. No serà fàcil, però no és impossible.

Foto: Prats i Camps

Els clàssics a l'ensenyament i la seva innegable modernitat

Josep Camps Arbós ■

Des de fa anys, hi ha la idea entre els alumnes de Secundària que la lectura dels escriptors clàssics és d'allò més avorrida i que el seu destí, manllevant paraules de Joan Fuster, és el de ser «pura arqueologia, tan seductora i egrègia com vulguem, però arqueologia». Ara bé, aquesta consideració no és certa, ja que la lectura d'un bon grapat d'escriptors clàssics encara resulta molt atractiva i segurament més gratificant que bona part de les publicacions actuals que trobem a les llibreries o als quioscos. És evident que els clàssics, aquells autors que s'han llegit generació rere generació, avui dia no són moda, però també és evident que cal donar-ne notícia a les aules de Secundària. Pensem només en alguns títols que han esdevingut un referent en la tradició literària occidental, com *La Ilíada*, *El cavaller del lleó*, *Els viatges de Gulliver*, *Els tres mosqueters*, *Moby Dick* o *Frankenstein*.

Clàssics sí, però adaptats

La primera pregunta que ens hem de plantejar és si fariem llegir als nostres alumnes els clàssics tal com van ser es-

crits. Probablement no sempre, ja que en el seu origen no es tractava d'obres adreçades a adolescents. Pensem que la millor manera d'aproximar-nos a la seva lectura és fer-ho de manera gradual. En aquest sentit, la col·lecció «Mini Clàssics», llibres d'una vintena de pàgines pensats per a Primària,

«La lectura d'un bon grapat d'escriptors clàssics encara resulta molt atractiva i segurament més gratificant que bona part de les publicacions actuals que trobem a les llibreries o als quioscos»

respon a aquesta premissa. Fixem-nos en els dos volums inicials. El primer, *L'Odissea*, d'Homer, adaptat per Jesús Cortés i amb il·lustracions d'Álex Herrerías, presenta, de manera atractiva i sintètica, les aventures per què travessa Ulisses fins al seu retorn a Ítaca (la lluita amb el gegant Polifem, l'encís de les sirenes...); en el segon, *Don Quixot*, de Miguel de Cervantes, adaptat per Josep Antoni Fluixà i il·lustrat per Sebastià Serra, se seleccionen alguns dels episodis més coneguts de la cèlebre novel·la (com la lluita del protagonista amb els molins de vent).

Els clàssics a Secundària

A Secundària, en canvi, les adaptacions han de ser, necessàriament, més fidels a l'origi-

nal. Els textos apareguts a la col·lecció «El Micalet Galàctic» ho confirmen de manera exemplar. Una mostra: *Les aventures de Huckleberry Finn*, de Mark Twain, adaptat per Jesús Cortés i amb dibuixos d'Elisa Ancori, condensa els 43 capítols de la novel·la primigènia en 25 sense que hi falti, tanmateix, cap episodi essencial. El text és, per tant, una brillant recreació de l'original, no només pel que fa al contingut, sinó també per l'estil. A més, la seva lectura als primers cursos de Secundària permet transmetre a l'aula valors com l'amistat o tractar temes de trista actualitat com el racisme.

En canvi, en els dos darrers cursos de Secundària, creiem que la lectura de clàssics (o almenys la majoria) hauria de fer-se sense passar pel sedàs de l'adaptació. Així, es podrien llegir, de manera íntegra, textos tan coneguts com *Les aventures d'Àlícia al País de les Meravelles*, de Lewis Carroll, una novel·la que sovint ha tingut, erròniament, com a únic destinatari el públic infantil. L'acurada traducció que ha fet Rubén Luzón d'aquest clàssic per a la col·lecció «Esfera», acompanyada dels magnífics dibuixos vuitcentistes de John Tenniel, permet al lector adolescent immersir-se en una societat que es troba als antípodes de la racionalitat. Una lectura guiada del llibre permet treballar amb els alumnes l'expressió oral (a partir del diàleg entre l'eruga i Àlícia a l'inici del capítol 5 o del poema que canta la Falsa Tortuga), però també desenvolupar el seu esperit crític a partir de les diferències –i les semblances, que són més de les que imaginem– entre el món de què prové Àlícia i el País de les Meravelles (podem plantejar a classe, per exemple, si el comportament de la Reina de Cors, al final del llibre, és el propi d'un dictador). Tot plegat embolcallat d'una

Unes il·lustracions atractives són clau per a aproximar qualsevol història als més menuts, i els clàssics no en són cap excepció.

REPORTATGE

suggestiva reflexió de fons: és possible, com Alícia, evadir-se de la rutina diària?

Clàssics molt propis

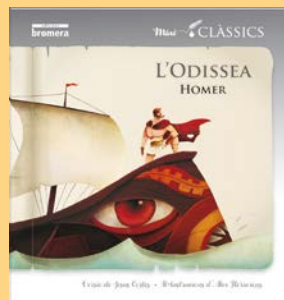
Però no només hem d'apropar els alumnes als clàssics estrangers, sinó també als nostres clàssics. Com és sabut, enguany es commemora el set-cents aniversari de la mort de Ramon Llull, i aquesta és l'ocasió propícia per a presentar, al darrer curs de Secundària o a Batxillerat, la seva obra mestra: el *Romanç d'Evast e Blanquerna*. L'adaptació d'Ivan Carbonell, amb l'assessorament de Josep Enric Rubio, professor de literatura catalana medieval de la Universitat de València, a la col·lecció «Els Nostres Autors» compleix amb escreix aquest propòsit. Publicada amb el nom tradicional de *Blanquerna*, l'edició ve falcada per un pròleg que, a banda de guiar-nos en el contingut de la novel·la lulliana, ens ofereix un paral·lelisme amb el nostre segle XXI, que en remarca la seva perenne actualitat (s'hi apunten temes com la corrupció social o la força del diàleg). Quant a la tria, que manté la divisió en cinc parts de l'original, no perd de vista, en cap moment, el públic adolescent a què s'adreça (però també l'adult que desconeix l'obra) i mostra, en conseqüència, una predilecció pels passatges més narratius i en bandaja els més doctrinals.

«L'aproximació a la lectura dels clàssics ha de ser gradual, i a Primària i els primers cursos de Secundària les adaptacions són molt útils»

Defenseu, en definitiva, que cal continuar llegint, de vegades convenientment adaptats, els clàssics a Secundària. Si bé són llunyans en el temps, presenten situacions, personatges o temes d'una innegable modernitat que, alhora, permeten a l'alumne reflexionar sobre el món que l'envolta i sobre ell mateix. Tal vegada, la seva lectura el podria portar a plantejar-se la qüestió següent: «Qui diu que els clàssics sempre són avorrits?».

Molts clàssics, com és el cas de l'*Alicia* de Lewis Carroll, mantenen vigent el gran poder de seducció que ha enganxat lectors d'edats i èpoques molt variades.

L'Odíssea

Homer

Versió de Jesús Cortés

Dibuixos d'Àlex Herrerías

Bromera, 2016

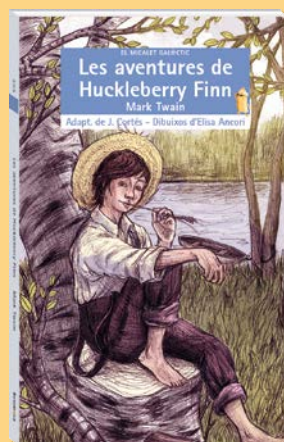
Don Quixot

Miguel de Cervantes

Versió de Josep Antoni Fluixà

Dibuixos de Sebastià Serra

Bromera, 2016

Les aventures de Huckleberry Finn

Mark Twain

Adaptació de Jesús Cortés

Dibuixos d'Elisa Ancori

Bromera, 2016

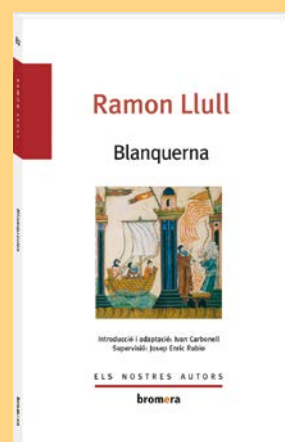
Les aventures d'Alicia
al País de les Meravelles

Lewis Carroll

Traducció de Rubén Luzón

Dibuixos de John Tenniel

Bromera, 2016

Blanquerna

Ramon Llull

Introducció i adaptació d'Ivan Carbonell

Supervisió de Josep Enric Rubio

Bromera, 2016

El retrat ferotge d'una societat en crisi

La ferocitat
Nicola Lagioia
Trad. d'Albert Pejó
Bromera, 2016

Per al lector mediterrani no italià, Nicola Lagioia és a hores d'ara encara un desconegut. No és un escriptor especialment prolífic, és cert, i les fronteres editorials no hi ajuden tampoc. Precisament per això, traduccions com la que Albert Pejó ha fet de *La ferocia* són importants: ens acosten una veu més, fins ara en silenci, i obrin la porta al diàleg. Una veu que només se sent de tant en tant, a més a més. *La ferocitat* ens arriba com la segona obra de pes de l'autor, després de *Riportando tutto a casa*, que tractava la caiguda de la joventut de Bari als

anys huitanta. Guanyadora del Premi Strega 2015 –el més important i controvertit d'Itàlia–, aquesta segona novel·la també és un brindis dolgut a la ciutat del sud, la que coneix, estima i pateix.

Arrancada colpidora

Tot s'enceta fulgurantment. De sobte una aparició, una primera escena de començament de sèrie americana de suspens: una xica ensangonada camina per l'autovia. Més avant una mort sense explicar que sacseja una família enriquida foscament. Contra el que podríem esperar, però, el focus se centra, a partir d'eixe moment, en la vida de la desapareguda, Clara, i la quotidiana, estreta i a estones

«Guanyadora del Premi Strega 2015 –el més important i controvertit d'Itàlia–, aquesta segona novel·la també és un brindis dolgut a la ciutat de Bari»

tòxica relació amb el seu germà Michele, figura aïllada, caòtica i enigmàtica, que s'entesta a buscar la veritat que hi ha amagada. Tot narrat amb una successió d'escenes que van superposant-se entre *flashbacks* constants i canvis de perspectiva. Les escenes, per cert, són l'«edifici» de la novel·la, estructurada sempre a embranzides, per flaixos, lluny dels fils continus, allargats. Això no evita, és cert, la preocupació per l'explicació

extensa, per la puntualització i el guiatge del lector.

El batec d'una ciutat en crisi

Pel camí, es va dibuixant l'actual Bari, «una ciutat de despatxos, de tribunals, de periodistes i de clubs esportius». Una ciutat del sud, subalterna –«Les coses importants passaven en altres llocs»– i també caiguda, ofegada en la crisi de principi de segle: «Trenta anys abans, la sensació d'abundància era tangible [...], moltes d'aquelles persianes metàl·liques ara estaven tancades o rovellades. Els carrers, fets malbé». Se n'ha parlat prou, a Itàlia, d'aquest retrat apagat i pretesament «crític». Contra el que puga semblar a primer colp d'ull, però, no crec que l'autor faça de Bari un quadre excessivament descriptiu. De fet, la seua és una narració taquigràfica, verbal, d'acció a colps curts, que s'allarga de vegades, això sí, en paral·lelismes i línies més poètiques. Però no sobre Bari. És d'aquesta manera que hi apareix el món animal, amb pinzellades fragmentàries, metafòriques, indecises, que no aconseguen llevar l'atenció de la putrefacció política, social i familiar que presenta la novel·la en les parts més reeixides.

En aquesta mena de davallada als inferns, l'urbanisme i la corrupció tenen un paper predominant: «Vittorio sabia que darrere dels plans urbanístics hi havia la llei, i que darrere la llei no hi havia res a part d'un acte de conciliació». Ens sona? Probablement sí. Ara bé, *La ferocitat* no és *Crematorio*, per entendre'ns. L'estil notarial es barreja ací, ja ho hem dit, amb la voluntat poètica en fragments d'aquell toc metafòric, fins i tot místic. Volia anar més enllà del *thriller*, potser, Lagioia? El lector, com sempre, respondrà.

Amb un ritme implacable, Nicola Lagioia ha fet un retrat audaç de la societat contemporània.

Una marca, moltes persones

Com arriben els textos o les il·lustracions d'un autor als lectors en forma de llibre? A Bromera treballen al voltant de quaranta persones que formen part de diferents departaments i es coordinen diàriament per a fer de cada projecte de llibre una realitat que faça gaudir el lector. Com que cada un dels membres del nostre equip humà deixa d'alguna manera la seua empremta en els llibres, volem posar cara i nom a alguns d'ells, sense els quals el resultat dels 30 anys que celebra l'editorial no seria el mateix. Encara que per qüestions d'espai ens deixem moltes persones igualment necessàries, us presentem els caps dels departaments en què s'organitza Bromera.

Gonçal López-Pampló és el director literari. Pren decisions estratègiques sobre quins originals s'han de publicar, quines col·leccions cal reforçar i quines apostes literàries són les més adequades per a cada temporada.

Eva Alberó és la cap del departament d'administració. D'ella depenen els contractes amb els autors i les liquidacions de drets, entre moltes altres qüestions econòmiques.

Josep Manuel Fenollosa s'encarrega del departament de coordinació editorial. Posa en marxa i supervisa el procés de producció i edició dels llibres, amb els controls de qualitat adequats i les revisions pertinents abans d'enviar-los a impremta.

Xavier Tortosa és el cap del departament de disseny i maquetació, on es dóna forma als materials i se'n fa un seguiment del procés tècnic de l'edició, des del disseny fins a la impressió. També s'encarrega del manteniment dels webs del grup.

Maria Viu és la responsable del departament didàctic i de correcció, encarregat de la producció de materials didàctics (llibres de text, propostes didàctiques...) i de la supervisió lingüística dels textos elaborats per altres departaments.

Josep Gregori Soler s'encarrega de l'àmbit d'innovació i recursos digitals. La seua funció és introduir novetats que agilitzen els processos de producció, així com la gestió del llibre digital, sobretot en la secció de llibre de text.

Marta Estrelles coordina el departament de comunicació, on es gestionen tots els materials –revistes, catàlegs, fullets– i les activitats –fires del llibre, presentacions, rodes de premsa– per a promocionar els llibres que es publiquen.

Bernat Bataller és el responsable del departament comercial. Gestiona la relació amb distribuïdors i llibreries i coordina l'activitat de l'equip de comercials, així com de terminades accions de màrqueting.

Maite Polo, com a responsable del magatzem, s'encarrega de la logística per a tenir controlats els estocs de llibres segons arriben d'impremta, i també de la manipulació de les comandes per a distribuïdors i altres clients a fi d'enviar-les amb agilitat.

Josep Gregori és l'editor. En definitiva, és el responsable final de Bromera i, a efectes pràctics, el director d'orquestra que fa que tots els departaments interactuen adequadament.

El potencial narratiu de Bromera

Francesc Calafat ■

Des que Bromera tragué el nas en el circuit literari en la nostra llengua, si volia fer-se un lloc en l'àmbit de la literatura catalana, a banda de la literatura de joves i infants, havia d'apostar per la narrativa en lletra grossa, perquè la prosa constitueix el sistema nerviós d'una cultura, pel fet que xucla massivament les excitacions múltiples i contradictòries i les pulsions que campem en una època. Amb aquesta intenció nasqué el 1989 «L'Eclèctica», que ha esdevingut la col·lecció insígnia, ja que d'una manera o d'una altra és l'aparador o l'espill de l'editorial. Es va iniciar amb un ritme relativament pausat que s'accelerà a poc a poc a mesura que es feia càrrec de l'edició d'un nombre rellevant de premis literaris. Al costat de la neta dels ulls de la casa, els Premis Alzira, s'editen un nombre considerable de guardons: l'Enric Valor, l'Alfons el Magnànim, el Blai Bellver... Des d'un bon començament s'observa que la col·lecció es fonamenta en tres potes: la presència d'autors valencians, que com no podia ser de cap altra manera és altament significativa, autors d'altres bandes del domini lingüístic i escriptors forans.

Un catàleg, veus molt diverses

Per a Bromera, com per a qualsevol altra editorial, és vital la traducció de veus estrangeres. Per això en el catàleg trobem autors tan interessants com Pierre Lemaitre, John Banville i Marlon James, a més de guanyadors del Nobel com Dario Fo i Orhan Pamuk. L'empresa d'Alzira combina la inclusió d'autors clàssics moderns i autors que travessen el present. La nòmina és fantàstica i inclou autors d'intenció llarga i múltiples ressonàncies,

perquè la traducció enforteix la carcassa d'una literatura, perquè allò que les llengües separen amb la fecundació de l'experiència i la diversitat lingüística –i de tota mena–, la literatura ho uneix i comparteix, de manera que permet als nostres lectors immersir-se en sensibilitats i en mirades diferents de les nostres.

Autors del territori

Segurament el planter bàsic d'un editor del País Valencià són els autors del territori, però seria un projecte frustrat si no hi incorporara autors d'altres territoris de la llengua catalana. No és una tasca fàcil, però sempre que ha estat al seu abast,

«Bromera és una participant activa en la literatura escrita en català, implicada en la seua dinamització i atenta a les sensibilitats emergents, sense oblidar les veus que ens han dut fins on estem»

Bromera ha integrat en el seu catàleg noms tan rellevants com Màrius Serra, Lluís-Anton Baulenas, Andreu Martín, Pep Albanell, Jordi Sierra i Fabra, Joan Cavallé, Salvador Macip, Nèstor Lujan, Joan Pons, Miquel Mas, Miquel Ferrà, Maria de la Pau Janer o Joan Pons. O ha incorporat alguns dels noms representatius de la literatura catalana per mitjà de la col·lecció «Els

Nostres Clàssics», on apareixen Mercè Rodoreda, Salvador Espriu, Santiago Rusiñol, Àngel Guimerà, Joaquim Amat-Piniella, Baltasar Porcel i Jaume Cabré.

Per últim, a través dels més de dos-cents cinquanta títols de «L'Eclèctica» trobem una relació amplíssima d'autors valencians que abasta des de Ferran Torrent i Isabel-Clara Simó fins als autors més joves, com Joanjo Garcia i Paco Esteve i Beneito, tot passant per Josep Lozano, Toni Cucarella, Joaquim G. Caturla, Joan Olivares, Francesc Bodí, Silvestre Vilaplana, Josep Franco, Àngels Moreno, Xavi Sarrià, Víctor Labrado, Urbà Lozano, Esperança Camps o Anna Moner. Un arc de noms i títols que conté bona part del bo i millor de la nostra literatura i projecta un mapa dels gustos, els estils i els interessos que han recorregut la narrativa valenciana dels darrers trenta anys.

Edicions Bromera, tot plegat, ja no és una convidada de pedra en la vida de la literatura escrita en català, sinó que és una participant activa, implicada en la seua dinamització i atenta a les sensibilitats emergents, sense oblidar les veus que ens han dut fins on estem. Una actitud, aquesta, que no decau; tot al contrari, sembla que ara ressegueix amb una vitalitat renovada. Que dure molts anys.

L'ECLÈCTICA

Una ferma aposta pel teatre

El teatre sol ser etiquetat per alguns com l'art de la crisi perpètua, i no hi falta qui pensa, també algun ensenyant, que no és apte per a la lectura. De fet, no són moltes les editorials en la nostra llengua, i menys encara les valencianes, que s'arrisquen a publicar textos teatrals. Per això és digne de remarcar que, quan Bromera feia les seues primeres passes, apostara pel gènere dramàtic. Així, l'any 1989, naixia «Bromera Teatre» i, des d'aleshores, ha anat creixent a un ritme, pausat però incessant, de poc més de dos llibres anuals, de manera que, hui, més de seixanta volums ens contemplen i presagien continuïtat i futur.

Varietat teatral: noms i temes

L'objectiu era, i continua sent, estendre i consolidar l'hàbit de llegir teatre, amb un catàleg que recomanem visitar per a comprovar que ens ofereix tot el ventall possible de gèneres i subgèneres: tragèdies, comèdies i drames de tot tipus, i també òpera, adaptacions d'obres narratives i fins i tot de dietaris personals tan singulars com el d'Anna Frank.

Tant per la temàtica com per la qualitat dels textos, s'ha intentat arribar a un públic lector divers en edat i en gustos. Per a aconseguir-ho, «Bromera Teatre» ha acollit pràcticament la totalitat dels autors de teatre en català del País Valencià. Ací han publicat obres els iniciadors del gènere en la postguerra o dramaturgs com Manuel Molins o els germans Sirera, que l'han consolidat. A més, hi han trobat el seu lloc les aportacions dramàtiques de narradors coneguts o les de les noves generacions de l'escena, que hi han entrat, en molts dels casos, per la porta del premi teatral Palanca i Roca, que promou i edita Bromera. Però també

està ben representada la producció teatral d'altres zones del nostre domini lingüístic i s'hi ofereixen traduccions de peces de dramaturgs internacionals de gran projecció.

Teatre des de la infantesa

D'altra banda, la col·lecció «Micalet Teatre» amplia el públic lector de «Bromera Teatre» amb prop de cinquanta títols dedicats als lectors infantils i juvenils.

«L'objectiu és estendre i consolidar l'hàbit de llegir teatre, amb un catàleg que ens ofereix tot el ventall possible de gèneres i subgèneres»

La diversitat i l'interés literari, cultural i de diversió de la selecta mostra de textos teatrals d'aquestes dues col·leccions són més que notables, tant per a la lectura com

Salvador Bataller ■

per a la representació. A més, cada obra es completa amb estudis introductoris que l'analitzen i contextualitzen i, en el seu cas, i pensant sobretot en l'aula, ofereixen propostes didàctiques: vies d'exploració lectora i/o activitats escèniques que faciliten una possible representació. Tot plegat constitueix un conjunt molt ampli al qual Edicions Bromera suma altres possibilitats de divulgació, formació, teoria i pràctica teatrals: el llibre de text *Arts escèniques i dansa*, els set volums de la col·lecció «La Tarumba Teatre», o els quatre de «Gran Teatre», sobre alguns dels grups valencians més significatius.

Bromera, doncs, ha mantingut amb el món de l'escena una relació tan continuada i diversa que podríem afirmar que ha fet tots els papers de l'auca, i fins i tot podríem dir que ha pujat als escenaris, ja que ha inclòs representacions teatrals en moltes de les seues celebracions i col·labora amb grups de teatre per tal de fer realitat els seus muntatges. Per tant, no més podem desitjar que, per molts anys, continue aquesta llarga i fructífera aposta i que els lectors continuen fent-la possible.

Foto: Riberaexpress

Grans èxits teatrals es poden gaudir més enllà dels escenaris, en els llibres de teatre de Bromera.

30 anys de «Bromera Poesia»

Juli Capilla ■

Amb vora cent vint títols publicats i trenta anys de singladura, i el disseny impecable i elegant d'Enric Solbes, la col·lecció «Bromera Poesia» és un referent indiscutible del gènere, a pesar de les limitacions intrínseques a la poesia: de lectors i, sobretot, econòmiques. Però no sempre ha sigut així. Els inicis de la col·lecció van ser molt costosos i problemàtics. En un principi, perquè es pretenia inaugurar amb una traducció que no acabava d'arribar mai, cosa que va retardar l'aparició del primer títol. Ens ho explica Josep Ballester, que n'és el director des dels inicis: «Ens vam trobar amb molts problemes, pel que fa als drets de traducció, i al final vam optar per una meua de l'italià, per tal d'arrancar, de Cesare Pavese. A més a més, en aquella època hi va haver autors –per molt increïble que sembla– que no van voler publicar amb nosaltres, perquè ens consideraven una editorial *de poble*». Això, és evident que ha canviat –per sort–, i en són moltíssims els qui voldrien publicar, ara com ara, a la col·lecció «Bromera Poesia», pel prestigi que ha assolit l'editorial. I no és estrany, si tenim en compte el cabal de poetes publicats.

Un catàleg variat i de qualitat

La col·lecció recull autors valencians clàssics (Vicent Andrés Estellés, Joan Valls, Maria Beneyto), de totes les generacions de la Transició ençà (Jaume Pérez Montaner, Vicent Alonso, Marc Granell, Emili Rodríguez-Bernabeu, Gaspar Jaén, Lluís Alpera, Vicent Penya, Vicent Berenguer, Ramon Guillem, Josep Antoni Fluixà, Enric Sòria, Isidre Martínez Marzo, el mateix Josep Ballester), veus noves (Josep Lluís Roig, Rubén Luzón, Iban L. Llop, Elies Barberà, Àngels Gregori, Mercè Climent),

com també escriptors de tot l'àmbit lingüístic (Jordi Llavina, Ponç Pons, Vicenç Llorca, Antoni Vidal Ferrando) i traduccions d'escriptors de la literatura universal (Jean Tardieu, Xosé María Álvarez Cácamo, Salvatore Quasimodo, Pier Paolo Pasolini, Eugénio de Andrade, Bernardo Atxaga). La mostra no pot ser exhaustiva.

«La col·lecció “Bromera Poesia” és un referent històric de la lírica actual al País Valencià, i ha contribuït a consolidar i fomentar el gènere»

D'altra banda, s'hi publiquen alguns dels premis de poesia més destacats –i cobejats– del País Valencià: l'Ibn Jafadja d'Alzira, l'Alfons el Magnànim, el Ciutat de València, el Vicent Andrés Estellés de Burjassot i l'Ibn Hazm de Xàtiva. Però també hi tenen cabuda altres títols, més enllà dels guardonats en els certàmens esmentats.

Criteris d'edició i reptes de futur

El balanç, en paraules de Ballester, no pot ser més positiu: «Trenta anys publicant llibres de poesia no és poca cosa, ni una broma. Cal recordar que Bromera és una empresa privada i la literatura de ratlles desiguals no peca precisament de grans beneficis econòmics. Els entrebanys han sigut durs i de signe molt diferent. Cal lluitar contra moltes inèrcies, fins i tot dins l'àmbit cultural i lletraferit, no gens fàcils de saltar». El direc-

tor de la col·lecció parla sense complexos de la manera de fer que han aplicat ell, com a director de la col·lecció de poesia, i l'editor de Bromera, Josep Gregori, a l'hora de confeccionar el catàleg: «Hem intentat –i crec que ho hem aconseguit– comptar amb un ampli ventall de propostes diverses i polièdriques, sempre compaginant-ho amb el rigor i amb un folgat fil que no trenque mai la coherència de la proposta heterogènia. Amb aquesta actitud plural, s'ha intentat cobrir alguns buits, dins sempre de les nostres limitacions».

A hores d'ara, la col·lecció «Bromera Poesia» és un referent històric de la lírica actual al País Valencià, i ha contribuït a consolidar i fomentar el gènere. La clau d'aquest èxit editorial, la perdurabilitat de la col·lecció, com també els reptes de futur, passen pels mateixos criteris que s'hi han aplicat fins ara: el màxim rigor, l'aposta per la qualitat i la pluralitat de veus.

Elements de la famosa obra del Bosch *El jardí de les delícies* formen part de l'estètica elegant de la col·lecció de poesia.

De l'oasi al verger

No exagerem si afirmem que durant aquests trenta anys de trajectòria editorial Bromera ha contribuït a promoure –de manera decisiva i decidida– un gènere del tot imprescindible per a la normalitat cultural, literària i lingüística valenciana com és l'assaig. Les huit col·leccions en què a hores d'ara diversifica les publicacions assagístiques són bona mostra de la vitalitat del gènere i de la seua evolució en terres valencianes. Si en la dècada dels huitanta, l'assaig girava a l'entorn d'unes poques realitats: la reflexió política sobre la identitat, l'estudi sociolingüístic i l'eco de l'obra del millor assagista de la literatura catalana, Joan Fuster, l'actual catàleg de Bromera –amb més de 140 títols– demostra que, tot i que aquestes temàtiques continuen tenint presència (vegeu la col·lecció «Graella»), el ventall d'interessos de l'editorial, en consonància amb els de la societat, s'ha eixamplat envers la ciència, l'educació, l'ecologia, la història o manifestacions culturals diverses.

Compromís amb l'ensenyament

Sense ànim d'exhaustivitat, voldríem detenir-nos en algunes de les col·leccions que il·lustren perfectament els compromisos que Bromera ha assumit des de la seua fundació amb la societat valenciana: «Amb el món de l'educació i amb valors culturals, ecològics i solidaris».

La connexió de Bromera amb l'escola es fa evident especialment en la col·lecció «Bromera Didàctiques», on trobem obres d'animació a la lectura –fruit de l'experiència a l'aula, la reflexió i la bona pràctica docent de professionals com Anna Ballesster– així com estudis solvents i de referència sobre la literatura infantil i juvenil –en-

cara desprestigiada en molts àmbits– de la mà d'alguns dels majors especialistes en la matèria, com Gemma Lluch i, més recentment, Francesc Gisbert. Sense deixar del tot l'escola, ha obert altres col·leccions

«Les huit col·leccions en què a hores d'ara Bromera diversifica les publicacions assagístiques són bona mostra de la vitalitat del gènere i de la seua evolució en terres valencianes»

més recents com «El Nord» (2003) per oferir reflexions i punts de vista sobre problemàtiques que afecten els adolescents.

Científics i pensadors

La divulgació científica i tecnològica ha estat un altre dels interessos de l'editorial amb la col·lecció «Sense Fronteres», a recer del Premi Europeu de Divulgació Científica Estudi General dels Premis Literaris Ciutat d'Alzira (convocat per la Universitat de València i l'Ajuntament d'Alzira des del 1995): des d'*El cervell polièdric*, de Xavier Duran, fins a *Creadors de futur*, de Pedro Gómez-Romero. Així mateix, la implicació de Bromera en l'àmbit universitari és una constant que arriba també al terreny de la investigació sobre la llengua i la literatura catalanes. La col·lecció «Essencial» aposta per la difusió d'assaig especialitzat, fruit gairebé

Anna Esteve (UA) ■

sempre dels estudis del professorat de les universitats valencianes.

Hem reservat per al final un dels plats forts de l'editorial; una de les col·leccions més veteranes i ben fornida com «Textures». El seu catàleg, a més de posar-nos a l'abast l'obra d'assagistes francesos com Julien Benda, Simone Weil o Michel Foucault, evidencia la riquesa i la qualitat de l'assaig literari valencià que, en una proporció notable, pren la forma del dietari, les memòries o la biografia. L'esclat de la literatura autobiogràfica catalana dels darrers anys té com a protagonistes alguns dels escriptors que prestigien aquesta col·lecció: Toni Mollà, Joan Garí, Vicent Alonso, Josep Piera, V. Andrés Estellés, entre molts altres.

Al remat, passat, present i sobretot futur d'un gènere que a casa nostra no es pot entendre sense el paper que ha exercit l'editorial d'Alzira durant els darrers trenta anys.

La generació Bromera (II)

Aquest article completa el que es publicava al número 67 de la revista *L'illa* a propòsit dels 25 anys de la col·lecció infantil més emblemàtica de Bromera: «El Micalet Galàctic».

Al llarg dels darrers trenta anys, Bromera ha construït un catàleg variat i pensat en el lector infantil i juvenil. I no ho tenia fàcil: a diferència d'altres cultures, la nostra no disposava d'una història prèvia per a dialogar, aprendre dels errors i dels encerts o recuperar-ne iniciatives.

Dues dates clau

1983. Publicació de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV).

La LUEV va significar la introducció del valencià com a llengua de l'ensenyament obligatori i, com a conseqüència, l'esclat d'una narrativa que pràcticament no tenia tradició al País Valencià.

1986. Es crea Bromera. Quan Josep Gregori posa en marxa aquest projecte, faltava el més important: tradició, ja que la censura sobre la literatura infantil i juvenil escrita en català havia sigut una important eina de destrucció del públic lector.

Pocs anys més tard, el miracle

Sovint oblidem que reconstruir l'ecosistema cultural i literari d'una llengua és una tasca ingent, difícil, quasi un miracle. En el cas del català al País Valencià, molts són els que hi van ajudar. Bromera ocupa un lloc d'honor.

O millor dit, les col·leccions, els llibres que les han construïdes, els autors que els han donat forma, els il·lustradors que han multiplicat els significats del text, els dissenyadors gràfics que han trobat la tipografia correcta o el disseny de coberta més engrescador, els traductors que han facilitat als valencians obres indispensables, els correctors que han trobat l'errata, els editors

que han transformat un original en llibre, etc.

«Espurna» ha permès llegir Agustín Fernández Paz, Isabel-Clara Simó, Jordi Sierra i Fabra, Gemma Pasqual, Pasqual Alapont o Enric Lluch.

«A la Lluna de València» ha oferit els relats que han esdevingut amb el temps la literatura clàssica. Són traduccions de Herman Melville, Arthur Conan Doyle, Charles Dickens, Edgar Allan Poe, Jules Verne, entre molts altres.

«Esguard» agrupa novel·les històriques de la mà d'autors com Andreu Martín, Vincent Josep Escartí, Josep Franco o Silvestre Vilaplana.

«**Editar un llibre per als infants i els adolescents és influir, és formar els ciutadans del futur. És una responsabilitat cultural, social i política**»

«Esfera» és una aposta arriscada i interessant perquè fa parlar en català els autors d'èxits internacionals: Michael Ende, L. J. Smith, Salman Rushdie, Cornelia Funke o Philip Pullman. I vull destacar el darrer títol de la col·lecció, *El drac de gel*, de l'autor de la coneguda saga *Cançó de gel i de foc*, George R. R. Martin.

Açò pel que fa a juvenil, perquè en infantil cal esmentar l'emblemàtica col·lecció «El Micalet Galàctic», de la qual vam parlar extensament a *L'illa* 67; la recentment estrenada «Els 4 Sherlocks», que juga amb la tipografia, la imatge i el text; els àlbums il·lustrats; les nombroses maletetes de contes per a pri-

mers lectors; els llibres de cartó per a pre-lectors...

Entendre la gran aportació de Bromera, de la narrativa per a infants i joves que ha publicat, exigeix entendre d'on venim. De la brutal censura que s'ha exercit sobre la LLJ en llengua catalana, de la censura de tota una cultura. Perquè aquest escenari no aventurava el miracle que avui celebrem.

Els reptes

Ara, quan commemorem els 30 anys de Bromera, de nou vull reivindicar que editar un llibre per als infants i els adolescents és influir, és formar els ciutadans del futur. És una responsabilitat cultural, social i política.

Per això, afirme que editors, autors, pares, docents, bibliotecaris i polítics tenim un repte molt difícil: captar un públic que abandona el format en paper, que deixa la lectura per l'audiovisual, que bandeja la cultura per la indústria de l'entreteniment.

Durant aquests 30 anys, Bromera ha parat una atenció especial a la literatura per a infants i joves.

Gràcies, equip

Josep Gregori ■

Quan el 1986 va nèixer Bromera, el nostre objectiu no era arribar a publicar vora 3.000 títols en més de 50 col·leccions, ni reunir les obres de prop de 700 autors, alguns dels quals premis Nobel, ni –per descomptat– vendre quasi 8.000.000 de llibres al llarg dels 30 anys de trajectòria editorial. Si haguérem sospitat que això podia passar, és probable que haguérem sentit vertigen i ens haguérem dedicat a una altra cosa.

Afortunadament aquesta no era la meta, tot i que el repte que ens marcàrem des del principi, el de ser un projecte cultural al servei dels valencians orientat a tot l'àmbit lingüístic, també impressionava. I darrere del creixement ràpid i, sobretot, sòlid de Bromera ja des dels inicis, trobem que fa 30 anys acabàvem d'estrenar una esperançadora Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià i era molta la gent que volíem fer coses. Hi havia moltes persones amb idees i ganes i vaig tenir la sort que Bromera esdevinguera el mitjà per a fer realitat un bon grapat de projectes magnífics.

L'habilitat de crear un equip

Fa gràcia que, quan es parla de l'ofici d'editor, sovint s'especula sobre el seu do d'intuïció per descobrir el que funcionarà o no entre el públic, fins i tot sobre el poder que tenen alguns editors d'influir en les tendències dels lectors. És possible que s'haja de tenir certa intuïció –i també molt de sentit comú–, però la veritat és que no gosaríem gallejar sobre aquest «do innat» que ens pertocaria com a editors. Del que sí que estem molt més orgullosos és de l'habilitat que hem tingut per a formar el nostre equip, del potencial humà i del talent que hem aconseguit reunir darrere de la marca Bromera. Segur que la sort n'ha fet de les seues, però vull pensar que, també, alguna cosa hem tingut a veure la gent que engèrem el projecte editorial. Començant pels que van estar des del principi de tot –molts

dels quals directors de col·leccions o membres del consell assessor–, continuant pels autors –tant escriptors com il·lustradors– que han confiat en Bromera per fer arribar al públic les seues obres i, molt especialment, la quarantena de persones que configuren els diferents departaments en què s'orga-

«Bromera és resultat de l'empremta que molts professionals han deixat en l'editorial, i que l'han convertida en alguna cosa més que una empresa on es fan llibres.»

nitza l'editorial: el departament d'administració, el departament didàctic, el departament de maquetació, el departament de producció, el gabinet de comunicació, el magatzem, com també l'equip de comercials i la nostra fillola, la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura.

Bromera és resultat de l'empremta que molts professionals han deixat en l'edi-

torial, i que l'han convertida en alguna cosa més que una empresa on es fan llibres. A més, hem de dir també que entre aquestes persones hem trobat sovint grans amics que han marcat les nostres vides i han fet que la línia entre l'àmbit professional i el personal es desdibuïx i que ambdues parcel·les s'enriquixquen mútuament.

A tots, gràcies

A punt de tancar les celebracions dels trenta anys de Bromera, la paraula *gràcies* s'ompli de significat. Gràcies a tots aquells que d'alguna manera ho heu celebrat amb nosaltres: aquells que us heu sumat als actes (com el concert de 'Botifarra' al Teatre Principal de València), als que us heu alegrat en veure el cartell commemoratiu dels 30 anys, als que esteu llegint aquest article... Aquesta paraula, *gràcies*, també està dedicada als escriptors, als il·lustradors, als docents, als alumnes, als llibreters, als bibliotecaris, als correctors, als traductors, als dissenyadors, a totes les persones que han estat al costat de Bromera durant les últimes tres dècades. I, molt especialment, a l'equip humà que conforma Bromera. Sense ells, i sense vosaltres, els lectors, la nostra tasca no tindria sentit.

«Llibres, passió, futur» és el lema del cartell que Josep Gregori i Gonçal López-Pampló van presentar a la premsa amb motiu dels 30 anys de Bromera.

Una generació de gent enamorada

Vicent Marco ■

No sabíem res de medicina, i molt menys de trastorns mentals, però tots havíem llegit el *Diari d'un jove maniàtic* eixe estiu, i quan Dani es va retirar per enèsima vegada del camp de futbol per un copet al maluc, tots entenguérem que era un hipocondríac que només feia que queixar-se de tot.

Encara no teníem televisió pública ni edat per a llegir a Joan Fuster, així que el nostre vocabulari col·lectiu es basava en el que deprenies a escola, al carrer i a casa. I amb eixos llibres de lectura obligatòria al col·legi, com la sèrie de famosos diaris de maniàtics i maniàtiques, anaves posant nom a les coses que passaven al teu entorn. Així sabies que eren batecs d'amor adolescent el que senties quan veies a l'escola a Mar, la xica que ocupava els teus somnis.

Lectures que deixaren empremta

Alguns amics feien trapes i els seus germans o cosins els feien resums dels llibres que ens encomanaven llegir els mestres. Altres en canvi trobaven temps entre les lliçons de música i anglés per a llegir els clàssics que oferia Bromera. *L'illa del tresor*, *Claubanc*, *Gulliver a Lil·liput*, o les històries de Sherlock Holmes, arribaven a les teues mans per a ser devorades sense pietat.

Recorde un estiu que un amic em va preguntar: «Quants llibres has llegit?». Jo li vaig dir que quatre, tot pagat. Ell em va dir que nou. Em vaig sentir inferior, però quan li vaig preguntar els títols, només en recordava tres. Jo en canvi havia memoritzat alguns diàlegs de llibres com: *Pell-roja*, *rostre pàl·lid*, *A l'ombra d'un germà bessó* o *Alicia i els tigres*.

A mi em sabia mal per Michael, el protagonista que acabava estimant els pellores, perquè el meu amic no havia entès la seua lluita interna. Però tampoc era qüestió de discutir, ell havia guanyat en lli-

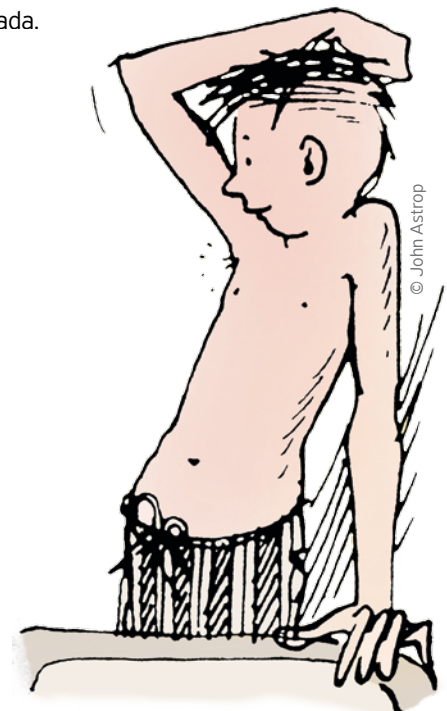
bres llegits, jo havia guanyat en universos recorreguts, i en sensacions experimentades. Sensacions dels personatges que sentia com a pròpies, encara em passa de tant en tant. Perquè jo no sé vosaltres, però jo no puc parar de pegar-li voltes al que faran els personatges dels llibres que no he acabat. Com el Ximo, o la Mercé, personatges de *L'últim roder*, que em van tindre unes quantes nits pegant voltes al llit mentre intentava descobrir com acabarien les seues històries.

«Ja podies llegir una història universal com la de Marco Polo, o una de tan nostra com la de *Júlia*, que en llegir-la en la mateixa llengua en la qual els pares et contaven contes abans de dormir, les paraules t'arribaven de manera directa al cor»

Ja un poc més avant els mestres consideraren oportú que representàrem el *Tirant lo Blanc* a escola. Estant a Gandia com estava en aquella època, era quasi obligatori. Recorde el moment quan Salva, el nostre tutor, va repartir els papers. Va començar dient que jo faria de Tirant lo Blanc, i jo ràpidament vaig encreuar els dits perquè Mar fóra la meua Carmesina. Jo jugava amb l'avantatge d'haver llegit ja el llibre de Joanot Martorell, i la sort em va acompanyar aquell dia. En aquella època estava massa fava, em posava roig com

una tomaca cada vegada que havia de dir-li a la meua estimada que l'amava. Un dia fins i tot li vaig dir que allò que Tirant li deia a Carmesina jo també ho sentia per ella. Però com els *Amors maleïts* de Gerard i Elisenda, que narrava Jordi Mata, hi havia una maledicció que feia que el meu amor fóra impossible; en el nostre cas, era la joventut.

Una joventut esperançadora, de diumenges familiars al voltant d'una paella, d'il·lusió als carrers, de canvis a l'escola, de modes alternatives i d'uns llibres que venien a ocupar un espai necessari. Ja podies llegir una història universal com la de Marco Polo, o una de tan nostra com la de *Júlia*, que en llegir-la en la mateixa llengua en la qual els pares et contaven contes abans de dormir, les paraules t'arribaven de manera directa al cor. I així és com aquells estudiants de l'EGB, de vegades obligats, altres per voluntat pròpia, anàrem enamorant-nos de les paraules que Bromera publicava. La #generacióbromera és una generació de gent enamorada.

Amb el seu diari, l'hipocondríac Peter Payne va revolucionar els adolescents dels 90 amb una sèrie de llibres que han esdevingut un símbol per a aquella generació lectora, la dels «joves maniàtics».

Molt més que una editorial

Edicions Bromera va nàixer d'una aposta personal, decidida i arriscada. I és just reconèixer-ho, perquè molt sovint el seu editor, Josep Gregori, ha defugit el protagonisme que es mereix –potser, per una timidesa congènita–, i ha deixat en mans d'altres la cara més visible d'una empresa que ha esdevingut, sens dubte, amb el pas del temps –trenta anys ja!– l'editorial més important que, a hores d'ara, tenim en la llengua dels valencians i de les valencianes. Una editorial de la qual podem dir, amb orgull, que ha ajudat a crear i, sobretot, a consolidar una literatura valenciana que abans vivia entre l'escassetat i la marginació. Gràcies a Bromera han nascut moltes vocacions literàries, s'han consolidat escriptors i escriptores i s'ha professionalitzat un sector que abans vivia entre l'amateurisme i la bona fe. I gràcies a Bromera també molts escriptors de Catalunya i de les Illes han considerat convenient i positiu publicar al País Valencià.

Molt més que una empresa

Tot això és hui una realitat, però ja era un objectiu contemplat per l'editor l'any 1986, perquè l'editorial naixia amb la voluntat de ser molt més que una editorial i no només una empresa. I, per això mateix, Josep Gregori sabé envoltar-se d'un grup de gent jove –amb algunes personalitats destacades com Manuel Boix i Josep Palàncios– amb qui compartia un mateix somni: crear una infraestructura capaç de generar una literatura sòlida. Però en aquelles circumstàncies històriques inicials la tasca no va ser fàcil, com tampoc no ho és ara, a pesar dels avanços aconseguits. L'objectiu no es podia fer realitat només publicant llibres. Calia, a més, un compromís cívic i cultural que, per sort, venia

programat en el mateix ADN de l'editorial des del seu naixement. Un compromís que implicara l'editorial en la realització d'actes culturals, de celebracions públiques, de presentacions de llibres... i que es veié formalitzat amb la creació dels Premis Literaris Ciutat d'Alzira i l'organització del seu cicle de conferències.

Compromís amb la societat

Els fets van fer que Edicions Bromera esdevinguera una editorial que els lectors veien com a seua. En el món de l'educació es convertí en referència inevitable. Els docents se sentiren ben tractats per l'editorial i acolliren amb entusiasme les seues propostes. I l'editorial sempre els ha agraït el suport i la seua fidelitat al valencià. Fruit d'aquest enteniment nasqué la col·laboració entre Escola Valenciana i l'editorial, com també la creació, quinze anys després, de la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura, entitat amb la qual es referma el compromís social i cultural inicial de l'editorial. A través de la Fundació Bromera s'han organitzat moltes activitats de formació dirigides a l'escola, al món de les biblioteques i a les famílies

amb l'objectiu de facilitar estratègies de promoció lectora entre els mediadors lectors i els no lectors. I, alhora, la Fundació Bromera ha servit per a col·laborar amb nombroses entitats –col·lectius socials, ajuntaments, associacions culturals i fes-

«A més de publicar llibres, calia un compromís cívic i cultural que, per sort, venia programat en el mateix ADN de l'editorial des del seu naixement»

tives, etc.– que li han reclamat suport. Un suport que Edicions Bromera ha continuat donant també a ONG diverses com ara Metges Sense Fronteres. Tot això fa que celebrar els trenta anys de Bromera siga alguna cosa més que una commemoració editorial. De fet, amb els trenta anys se celebra el testimoni d'un compromís amb la cultura –amb els llibres, amb l'art, amb la música...–, fruit d'una passió que l'empeny a continuar per un futur millor.

Foto: Metges Sense Fronteres

Dir allò que només la literatura pot dir

Gonçal López-Pampló ■

Quan es va fundar Edicions Bromera, jo acabava de fer tres anys. Gràcies a iniciatives com aquesta, la meua generació va poder accedir a la literatura en valencià en unes condicions de normalitat relativa. L'escola, el teatre, les llibreries, les biblioteques i els mitjans de comunicació (tant Canal 9 com TV3) van arredonar un panorama insòlit i ple d'expectatives. Amb una barreja de naturalitat i innocència infantil, vam aprendre a llegir i escriure en valencià i, sobretot, a usar-lo amb llibertat i sense prejudicis.

Un futur ple de reptes

Al cap de tres dècades, tinc la sort de formar part de l'equip d'aquella editorial. S'han assolit i superat molts dels objectius fundacionals, però cal mantindre els esforços i plantar cara davant dels nous reptes. Augmentar la base de lectors en valencià –i estimular així l'ús públic de la llengua– era i és una exigència social en la qual les editorials tenim molt a dir. En el context actual, a més a més, resulta indispensable perseguir aquest propòsit de manera coordinada amb la resta de territoris que compartim idioma, sense vergonyes ni complexos. Tots aquells que estem embarcats en

l'aventura del llibre en català, per dir-ho parafrasejant a Joan Fuster, sabem que la nostra tasca no és estrictament literària ni empresarial. Ara bé, hem de ser exigents i editar, des d'Alzira, com ho fariem des de Londres, Milà, París o Nova York, és a dir, amb la mateixa ambició i normalitat. I fer-ho amb la convicció que la literatura té futur

«Hem de ser exigents
i editar, des d'Alzira,
com ho fariem des de
Londres, Milà, París o
Nova York, és a dir, amb
la mateixa ambició i
normalitat»

perquè «hi ha coses que només la literatura pot donar amb els mitjans que li són específics», com va afirmar Italo Calvino.

Valenciana i internacional

El disseny original del catàleg d'Edicions Bromera participa d'aquest principi

gràcies a la combinació de tres factors clau. El primer, la creació de llibres adequats per a xiquets i joves, tenint en compte les necessitats específiques de la nostra realitat, però partint de models contrastats arreu d'Europa, com demostra «El Micalet Galàctic». En segon lloc, l'aposta per la diversitat de gèneres literaris, no tan sols en l'àmbit infantil i juvenil, sinó especialment en la literatura per a adults. En darrer lloc, la combinació d'obres originals i traduïdes, de clàssics i novetats, en tots els gèneres i nivells d'edat.

Per això, un dels reptes més immediats és garantir l'evolució coherent d'aquest pla de publicacions. Hem de ser capaços de publicar bona literatura, d'importar-la i d'exportar-la. La internacionalització representa una aposta ineludible; així, Bromera ha venut a l'estranger una part important del seu repertori d'àlbums il·lustrats, incloent-hi mercats tan complexos com l'anglosaxó.

Marca de qualitat

Al costat d'aquestes iniciatives, cal donar veu a autores i autors joves, és a dir, oferir-los un espai on iniciar i consolidar la seua carrera. Al mateix temps, hem de trobar la manera de comunicar-nos amb habilitat i rapidesa, de crear discurs i de fer atractiva la nostra oferta, en les xarxes socials i en la resta d'espais. Edicions Bromera, com qualsevol altra editorial que aspira a ser una marca de referència i de qualitat, ha de contribuir de manera decisiva al relleu generacional d'escriptors i lectors. En definitiva, ha de demostrar amb paraules i amb fets que tots aquells que pensem com Italo Calvino tenim raó: que la literatura té futur perquè hi ha coses que només la literatura pot dir. Que si no les diuen els llibres, des de la humilitat de la lletra impresa, negre sobre blanc, no les dirà ningú, i que cal dir-les.

Les grans fires internacionals (Bolonya, el Líber, Frankfurt, etc.) funcionen com a aparador excel·lent per a mostrar el treball del Grup Bromera.

El futur: incerteses que esdevenen oportunitats

Josep Gregori Soler ■

L'exercici d'albirar el futur podria catalogar-se fàcilment com una pràctica de risc. A tall d'exemple, podem recordar el vaticini atribuït al fundador d'IBM en els inicis de la seua carrera: «Crec que el mercat mundial potser absorbirà unes cinc computadores». Feta aquesta prevenció, provarem d'alfarrassar el pes de la collita del futur.

La complexitat del context

Començarem l'anàlisi amb un repàs de l'entorn. Seguim immersos en la gran depressió que va començar el 2007 i que fa mèrits propis per superar el Crac del 29. Per si fóra poc, sobre aquesta crisi en plana una altra pròpia del sector dels continguts, derivada de la digitalització. Cap productora de cinema, discogràfica, ni editorial ha reeixit fins ara en l'intent de trobar un model de negoci viable dins del món digital. Aquest símptoma, l'il·lustra perfectament Spotify, que encadena diversos exercicis de pèrdues. Aprofitant la conjuntura, els grans actors d'Internet (Amazon, Apple, Google...) miren d'entendre's a àrees que els puguem reportar

beneficis addicionals, a costa dels actors tradicionals, bastant desorientats en el nou medi digital. Per a completar l'esbós contextual, el canvi polític a casa nostra tampoc ens ha deixat les coses fàcils. La iniciativa Xarxa de Llibres impactarà de manera negativa en diversos agents de la cadena de valor del llibre: autors, distribuïdors, llibreries, editorials...

«La tendència en educació apunta un augment considerable de la demanda digital, una àrea en la qual hi ha molt de marge de millora»

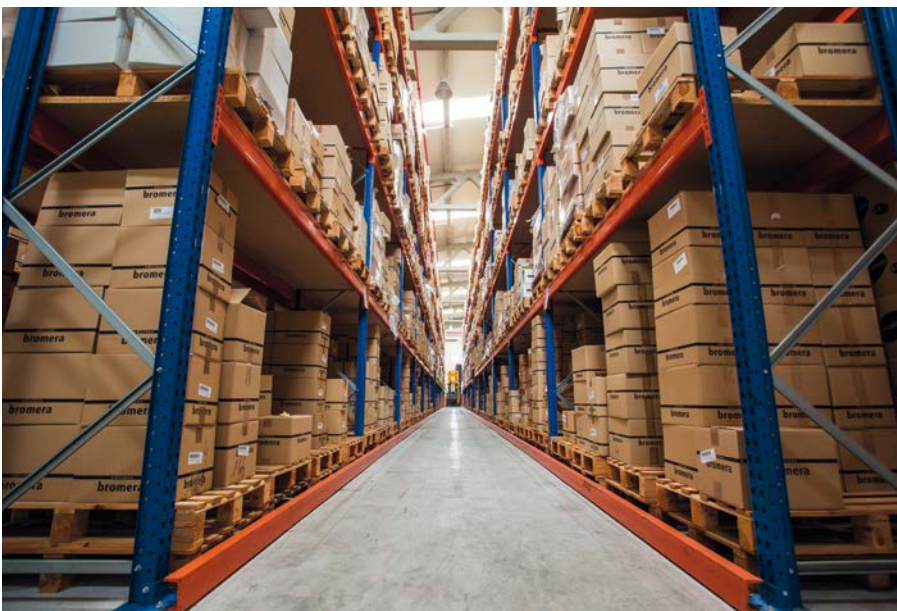
Amb relació a això, un repte del futur serà fer entendre a la societat la importància de les editorials. El sector de les publicacions representava el 2013 un 0,56% del total del PIB del País Valencià. A les editorials del Grup Bromera treballen directament vora 50 persones, que aportem dia a dia esforç, entrega i coneixement

amb la finalitat de generar cultura en la nostra llengua, un bé cada vegada menys valorat. Ens agrada, sempre que tenim ocasió, reconèixer l'esforç dels treballadors i donar-los les gràcies per formar part de la família Bromera. Constitueixen una part fonamental del nostre futur, perquè ells l'emmotllen i el construeixen.

Logística i món digital

Un altre dels reptes més apassionants que ens esperen és el logístic. Una de les particularitats de Bromera és que no descataloguem el fons. Si bé el saber no ocupa lloc, els llibres, en donem fe, cada vegada n'ocupen més. El futur depararà iniciatives que ajuden a compaginar la llarga cua de la qual parlava Chris Anderson amb el curt espai de què disposem. Ja fa temps que la impressió digital ens ha permès editar tiratges més baixos dels que permetia la tècnica tradicional, i en un futur potser començarem a servir alguns títols amb impressió sota comanda. A més, el nostre sistema de gestió logística està en evolució contínua.

Finalment, per tancar el cercle i retornant a l'apartat de la digitalització, en els pròxims anys no veurem grans canvis pel que fa al llibre de lectura, però la tendència en educació apunta un augment considerable de la demanda digital. En aquesta àrea hi ha molt de marge de millora, però s'ha de saber conjugar adequadament el nivell de formació del professorat amb les innovacions. De fet, hi ha una demanda latent que algú haurà d'encarregar-se de satisfer. És curiós com en el sistema educatiu trobem unitats didàctiques dedicades a escriure cartes i enviar-les per correu, però el currículum va buit d'equivalències del món digital: hi ha destreses digitals bàsiques, cada dia més necessàries, que són desconegudes pels alumnes i per part del professorat. Caldrà posar fil a l'agulla.

La logística per a distribuir les novetats i mantenir el fons viu constitueix un esforç diari i un dels nostres reptes del futur immediat.

bromera.txt, apostem per l'escola

Maria Viu* ■

Si hi ha un col·lectiu que ha donat suport a Bromera és, sens dubte, la comunitat escolar. Des del principi es va fer palesa la bona relació entre els llibres i l'escola, i, per sort, el suport incondicional a la llengua per part de gran part del professorat. I aquesta acoïllida, que va esdevenir any rere any una relació estreta i positiva per a ambdues parts, prompte va evidenciar que Bromera havia de ser alguna cosa més per a les escoles valencianes. I arribà el llibre de text.

A Bromera fem llibres de text des de fa més de 15 anys. Per lògica i per vocació, era evident que la llengua havia de tenir un pes important en la producció de bromera.txt, i per això a la darrereria dels 90 un grup de mestres de la Ribera va donar a llum els primers materials de la «secció». Un canvi legislatiu que capgirava el sistema –l'arribada de la LOGSE– va esperonar la creació d'aquells primers materials, que partien d'un enfocament de la llengua molt innovador.

Llibres de text amb nom propi

Des d'aquell primer projecte, *Valencià: llengua i literatura* per a l'ESO, han nascut un bon grapat de llibres, ara sí, agrupats sota noms propis, tant per a secundària com a per a la resta de les etapes. Al De-

partament Didàctic de Bromera sabem molt bé de què es parla quan es fa esment de *Valencià Pràctic*, *Projecte Enllaç*, *Comunica*, *Batec*, *Nexe*... però també tenim memòria de referents en el món del llibre de text per als més menuts, com els *Micalet*, *Tabalet*, *Colla* o *Comboi*, i d'altres títols de primària com *Tilde*, *Natura*, *Capicua*, *Brújula*, *Arrels* o *Andantino*.

«La nostra oferta digital és actualment la més competitiva en valencià i seguirem caminant al costat del professorat i posant al seu abast les innovacions educatives més pioneres»

Al llarg d'aquests anys, el Departament Didàctic de Bromera ha intentat situar-se al costat dels professionals de l'ensenyament per a tractar de facilitar-los la tasca a l'aula. Vam ser la primera editorial valenciana a proporcionar-los materials com *Ónex*,

el generador de proves per a l'ESO, i la nostra oferta digital és actualment la més competitiva en valencià. Però a més, la nostra intenció és seguir caminant al costat d'aquest col·lectiu i posar al seu abast les innovacions educatives més pioneres. Per això, a més d'endinsar-nos en el món de les tecnologies, també hem creat plans lectors, hem parlat d'intel·ligències múltiples, hem impulsat tertúlies dialògiques, i hem integrat en els materials de l'aula els grups cooperatius, les avaluacions per competències o el treball de la llengua oral, entre moltes altres estratègies pedagògiques.

Contacte amb el professorat

Tanmateix, sabem que la vida a les aules és complexa i que els reptes del professorat canvien amb rapidesa. Per això ens comuniquem sovint amb el professorat, i anem a les escoles quan se'ns demana. Perquè l'opinió dels professionals que estan al peu de canó, les observacions i les crítiques, les demandes i les preguntes que ens arriben directament o a través de la xarxa comercial són el que finalment ens orienta i ens impulsa a seguir treballant dur per a oferir a la comunitat educativa materials adequats.

Al Departament Didàctic i al Departament de Maquetació i Disseny de Bromera ens coordinem amb equips d'autors i autores, i fem tasques com disseny, edició, correcció, maquetació o il·lustració de llibres de text. A banda de la desena de persones que formem aquests departaments, solem col·laborar amb gran quantitat de professionals –de la il·lustració, de la fotografia, autors i autores, actors i actrius de doblatge, impremtes...–, i tothom amb el mateix objectiu: confeccionar uns materials que siguin útils per al treball a l'aula i atractius per als usuaris. I fets des d'una perspectiva valenciana. Desitgem haver-ho aconseguit.

*Responsable del Departament Didàctic de Bromera.

Tardor il·lustrada

Max i els superherois
Rocio Bonilla i Oriol Malet
Bromera, 2016

Enciclopèdia misteriosa
dels éssers diminuts
Alicia Casanova i Fernando Falcone
Bromera, 2016

Cal recordar que, mentre que el llibre il·lustrat tradicional mostra les il·lustracions com un complement del text, en els nous productes literaris, coneguts com a àlbums il·lustrats, la paraula i la il·lustració col·laboren junts en una simbiosi perfecta i, consegüentment, el lector ha d'aprendre a buscar el sentit del relat en un procés que integra ambdós llenguatges. *Max i els superherois*, de Rocio Bonilla i Oriol Malet, i *Enciclopèdia misteriosa dels éssers diminuts*, d'Alicia Casanova i Fernando Falcone, són els nous àlbums amb què sorprèn Bromera aquesta tardor.

Superpoders per a atraure lectors

El primer és la història de Max, un xiquet fascinat pels superherois però, en especial, per una: Megapower. Ella és valenta, té una gran intel·ligència i tantes altres propietats que la converteixen en la més virtuosa i intrèpida de tots els herois. Tot i que el protagonista d'aquesta història comparteix nom, casualment o no, amb el xiquet d'*Allà on viuen els monstres*, de Maurice Sendak, una obra de la dècada dels seixanta del segle XX que, precisament, està considerada un clàssic dels àlbums il·lustrats, sembla que aquesta és de les poques coincidències, tret també del caràcter entremaliat de tots dos personatges, és clar. I és que, per al Max de Bonilla i Malet, aquesta superheroïna és sa mare, sobretot quan li fa el bes de bona nit, contràriament al Max de Sendak, que fuig enfadat de la seua perquè no pot fer el que ell vol.

Rocio Bonilla es va donar a conèixer amb *Cara de pardal* i reeixí amb *De quin color són els besos?*, un àlbum escrit i il·lustrat per ella mateixa que s'ha consolidat com un gran èxit editorial. En aquesta ocasió, presenta un text amb un llenguatge senzill i sense complexitats que s'acompanya d'unes il·lustracions amables i de tonalitats pastel. Però, barrejats amb els trets habituals d'aquesta autora, se'n descobreixen altres que diferencien estèticament aquesta obra de la producció

«Aquestes dues obres
són una aposta ferma
per reivindicar la
força narrativa de
la il·lustració»

visual anterior. Es tracta d'un treball a dues mans en què la tendresa de Bonilla s'integra i contrasta amb imatges més relacionades amb el món del còmic i, per tant, dels superherois, que s'aconsegueixen mitjançant l'efecte que es crea amb la tècnica de punts i de colors primaris i brillants que s'usa per a imprimir aquests tipus de publicacions, com ja va fer l'artista Roy Lichtenstein. El fet que Oriol Malet col·labore en les il·lustracions contribueix a les

Megapower és una superheroïna diferent que agradarà als infants i, especialment, a les mares, que llegiran amb un somriure la història de Max.

Clara Berenguer ■
imatges una personalitat singular i una gran riquesa plàstica.

Fades i éssers màgics

D'altra banda, l'*Enciclopèdia misteriosa dels éssers diminuts* és un catàleg il·lustrat que mostra la infinitat d'éssers menudíssims, tant els més curiosos i divertits com els més fastigosos i repulsius, que habiten el món, com ara el trol dels camps de futbol, l'elf verd de l'arbre de Nadal i la fada de la cambra de bany, entre altres. Aquest àlbum, però, s'allunya substancialment de l'anterior, ja que Fernando Falcone és un il·lustrador argentí amb un estil particular, més pictòric i realista, i amb un dibuix de trets clàssics que encaixa a la perfecció amb el to mitològic d'aquest llibre. En efecte, Alicia Casanova construeix un inventari de fades i donyets, al qual atorga un caràcter llegendari i una complexitat textual que el distancia una mica de la tendència de textos més breus que predomina en els àlbums. Amb tot, les dues obres són una aposta ferma de l'editorial per reivindicar la força narrativa de la il·lustració i per posar en valor aquest gènere literari que agrada tant a grans com a menuts.

El viatge d'un àngel sense ales

Ales de foc
Laura Gallego
Bromera, 2016

Marta Botet ■

A *Ales de foc*, com ja és habitual en ella, Laura Gallego –amb una descripció poc concreta però molt efectiva dels espais– ens crea un nou món fantàstic conegut com Karíshia, una terra governada per la reina Marla, una jove de disset anys. Tot i que la Marla em sembla un personatge molt complex i interessant, no l'arribarem a conèixer del tot al llarg de la història perquè la persona a qui el narrador concedeix tota la seva atenció és l'Ahriel, una àngel protectora de la Marla que va ser enviada per vigilar-la i aconsellar-la al llarg de la seva vida. L'Ahriel ens és presentada com un ésser diví, perfecte, intocable. Tothom la coneix arreu de Karíshia i la seva fama arriba fins i tot a Sària, el regne veí, amb qui està a punt d'esclatar una guerra. Amb l'àngel de la reina Marla, ningú hi pot batallar, ningú la pot vèncer; encara més, per ensenyar-nos la seva superioritat, la novel·la arrenca amb un duel entre un bàrbar i l'àngel, mostrant-nos d'aquesta manera que l'àngel amb prou feines fa un mínim esforç per derrotar el seu oponent. La superioritat dels àngels respecte dels humans és destacada al llarg de tot el llibre. És precisament per aquesta aura que els ha estat donada als àngels que notarem un contrast tan extrem amb el que descobrirem més endavant. Resulta que l'Ahriel acaba tenint massa informació sobre una conspiració de poder. A causa de la natura noble i justa dels àngels, l'Ahriel és un inconvenient per a aquest pla, per això serà traïda i emprisonada a Gòrlan, un lloc del qual se'ns diu que ningú ha aconseguit escapar-se mai. I potser pensareu, l'Ahriel no és com tothom, l'Ahriel no és una humana, doncs sento dir-vos que li posen un cep a les ales i no pot volar. Per tant, sembla estar

destinada a viure la resta dels seus dies a una presó.

Justícia versus mal

Amb el pas del temps que transcorre a Gòrlan notarem un gran arc emocional en la personalitat de l'Ahriel, ja que canvia per complet a causa dels molts revolts que es troba en el seu camí. És molt in-

«*Ales de foc* t'atrapa des del primer moment: comença amb una traïció, continua amb una condemna i acaba amb... bé, això no ho puc explicar! Tot el llibre és ple de sorpreses»

teressant aquest canvi perquè, com he dit abans, Gallego remarca molt com són els àngels i el seu sentit del deure i la justícia, per això ens sorprendrem molt de veure com la privació de llibertat i un destí no esperat poden apoderar-se dels teus ideals i de tu mateix. Clarament, el text està escrit perquè puguem connectar amb aquesta àngel tan especial i la novel·lista pretén que anem veient que no tots els àngels són tan purs com volen ser. La justícia i el mal són conceptes molt presents en aquest llibre, ja que són els protagonistes de la batalla interior que

viu l'Ahriel: el fet d'estar a Gòrlan i no tenir escapatòria li impedeix complir la missió de ser la protectora de la Marla. Justament en aquestes circumstàncies, sense el deure de ser un àngel –perquè la seva feina ja no és possible– i amb la consciència que mai podrà tornar a la Ciutat dels Àngels sense haver-la completat, assistim a la seva transformació interior.

Ales de foc és una lectura que t'atrapa des del primer moment: comença amb una traïció, continua amb una condemna i acaba amb... bé, això no ho puc explicar! Tot el llibre és ple de sorpreses. Et fa reflexionar, ja que penses conjuntament amb l'Ahriel quan ella analitza la situació de la seva vida. Per primer cop en molt de temps he llegit un llibre sense una història amorosa predominant, perquè tot i que aquí el focus es posa en el viatge de l'àngel sense ales, que no sigui predominant no vol dir que no hi sigui... Veritablement el final et fa veure que ningú té les ales blanques i pures com un àngel o negres i pecadores com un dimoni, sinó que el fet que siguem humans i tinguem el poder de decidir si volem el bé o el mal i ens puguem guiar a nosaltres mateixos és el que ens permet tenir «ales de foc».

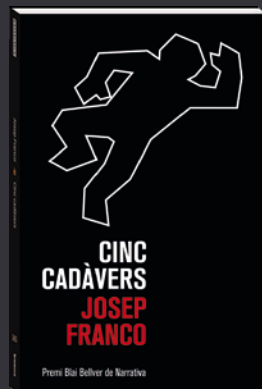
Els àngels i la seua funció protectora són clau en aquesta novel·la de Laura Gallego.

Un còctel literari de sàtira i realitat

Cinc cadàvers

Josep Franco

Bromera, 2016

Supose que Edicions Bromera cercava el millor moment per a omplir les llibreries amb l'última novel·la de Josep Franco, guanyadora en 2015 del Premi Blai Bellver de Narrativa, i en comprovar que la situació no millora, ha decidit el llançament. És una bona novel·la i es tracta d'un escriptor consolidat, però hui és quasi impossible competir amb la ficció que ens regala tots els dies el telenotícies. Davant de tanta persuasió i literatura televisiva cap lletraferit pot fer res.

Antídot contra el telediari

Cinc cadàvers proposa que ens submergim en un reconfortant bany de realitat per a recuperar l'estabilitat emocional i reparar la nostra malbaratada salut democràtica. Necessitem un laxant que alleugerisca la fartera provocada per tanta dosi de trames enginyoses, imaginació desbordant i fantàstica creativitat emesa pels mitjans informatius.

La realitat sempre ha sigut un recurs literari, una base sobre la qual inspirar rondalles i somnis. Aquesta vegada l'escriptor de Sueca ens sorprén amb un relat «verídric però no imparcial» molt estimulant. Després de llegir el llibre de Josep Franco, un periodista com jo, habituat a bregar diàriament amb l'actualitat més impactant i capritxosa, es troba, a força de pura i crua realitat, reconciliat amb la literatura.

Retrat amb humor sorneguer

El llibre exhibeix un retrat de l'Espanya franquista i de la inestable transició a la democràcia tan rigorós i precís que

es transforma en un calc d'aquella decadència tramposa, postissa i puritana que va cimentar la societat trencada i deshumanitzada que patim ara, l'empobriment econòmic i moral de la qual tant de joc dóna a la ficció que exhibeixen les pantalles dels mòbils i l'extensa TDT, un espai virtual transformat en l'àgora del no menys decrepít segle XXI.

«L'escriptor de Sueca
ens sorprén amb
un relat "verídric
però no imparcial"
molt estimulant»

L'autor practica jocs malabars amb els personatges per a caracteritzar-los i, mitjançant aquesta ridícula deformació, presentar-los insultantment reals. Els plans que construeixen el relat s'entremesclen per a crear una atmosfera de superposicions que dibuixa una realitat formada per la suma de moltes capes. La composició final, amb tots els perfils i matisos, no es resol fins a les paraules finals. Subtileteses d'un autor que mostra una maduresa encomiable i que, amb eixos recursos narratius, atrapa el lector i el porta gojós fins a les últimes línies sense abandonar el gust per la ironia i l'humor sorneguer que caracteritza la seua prosa.

Veritat o mentida?

La veritat i la mentida desdibuixen les seues fronteres en el text. S'entrecreuen.

Josep Franco ens proposa amb *Cinc cadàvers* una lectura tan àcida com divertida.

La imaginació de l'escriptor resulta tan prodigiosa que presenta els ciutadans subordinats a un poder econòmic que controla tots els ressorts, pressiona, manipula, suborna i castiga a qui es resisteix a acceptar els seus desitjos. El cos social es manifesta voluble, molt afeblit i extremadament influenciable. Com s'ha pogut inventar això? No es pot ser més atrevit. Per això la novel·la és tan fascinant.

Josep Franco satiritza amb ferotgia els mitjans de comunicació. Els converteix en un element més d'un sistema corrupte que llança cortines de fum, opera en funció dels ingressos publicitaris que rep i juga a la distracció per a ocultar la veritat. Dic jo que deu ser l'única llicència literària que s'ha permès. Vostés, què creuen?

Bernat Clari ■

Més enllà d'un teatre a peu d'escola

Jesica Fortuny ha fet el salt a l'escriptura com abans ho van fer altres actrius de l'actual nòmina de dramaturgues valencianes. Pertany, a més, a un grup nombrós d'actrius docents en escoles de teatre municipals, on han hagut de desenvolupar alhora tasques de direcció i de dramaturgia. Un grup de dones que acosten cada dia el verí del teatre a diverses generacions, tasca fonamental que s'ha de valorar i fer visible.

Nora, una dona maltractada

El seu primer text, *Nora*, premi del públic en la darrera edició d'Escènia, es va estrenar ara fa quatre anys, sota la direcció de Pau Blanco i interpretat per l'autora. El títol remet inevitablement a Ibsen, però no es tracta d'una seqüela del tipus *Què va passar quan Nora va deixar el seu home*, de Jelinek. Tot i així, aquesta Nora actual roman reclosa a casa i amb un marit que la maltracta. La crítica economia familiar l'espanta a eixir disposada a guanyar-se un sou, però sense portades, sigil·losa i porgosa per la possible reacció de la parella. Gràcies a un subtil joc metateatral, molt ben conduït al llarg de huit intensos quadres, Fortuny construeix una peça de situació amb inesperats trets subjectius. L'acció es concentra a la sala d'espera d'un supermercat on Nora aspira a una plaça de caixera. A la tensió de l'entrevista de treball s'afegeix la veu fustigadora del marit. L'obra es converteix en un viatge mental a la recerca de l'eixida de l'infern on viu. L'única esclatxa d'esperança serà una altra candidata a la faena, una desconeguda que sembla, per moments, un desdo-

blament de la mateixa Nora, una projecció de la dona que va ser i que vol tornar a ser. Fortuny revisa encertadament recursos dramàtics de l'anomenat teatre íntim per tractar un tema social de total actualitat.

«Fortuny tracta un tema social de total actualitat, la violència contra les dones, a partir de l'anomenat teatre íntim»

Per a poder endinsar-se en el cap d'una dona maltractada, Fortuny es va documentar extensament. Després d'impartir un curs per a dones a Picassent, va sentir la necessitat de parlar d'aquest tema. Va comptar amb la complicitat de Susana Tronchoni, tècnica de la Regidoria d'Igualtat, qui aporta ací un pràctic material de treball destinat a adolescents i de gran utilitat per a més d'un adult. De fet, l'obra no està adreçada inicialment als joves, si bé molts centres escolars l'han programada després.

Els perills de la societat de la informació

També Alapont, en els seus inicis, va exercir de docent a l'escola de teatre de Catarroja. Hui, l'autor no necessita cap presentació, té gran part de la seua obra publicada i/o estrenada. Coneguda és la seua extensa obra narrativa

Nora

Jesica Fortuny
Bromera, 2016

Demà podries morir

Pasqual Alapont
Bromera, 2016

dirigida als més joves; potser per això, les primeres incursions en el teatre infantil i juvenil tenen darrere un referent narratiu. *Demà podries morir* està més a prop de la seua obra narrativa, com *L'infern de Marta* (2007), i suposa una tornada de l'autor a aquesta línia de treball dramàtic amb el seu estil més personal.

Alapont demostra la seua sensibilitat cap al món dels adolescents, no només per introduir les noves tecnologies, convertides ací en un personatge més que actua, pel seu mal ús, com a vehicle fatal de la «calúmnia». Hi trobem pares, professors i alumnes d'un institut, una coralitat fonamental per a abordar qüestions que afecten els adolescents. Els diàlegs són àgils i enginyosos, sense forçar el registre col·loquial dels protagonistes i sense amagar la crueltat que poden arribar a manifestar, i el to, directe, recorda per moments sèries com la britànica *Skins*. *Demà podries morir* és, en definitiva, un retrat prou fidel d'una generació desconcertada on l'alcoholisme, el sexe, l'assetjament o el suïcidi apareixen de manera natural i amb humor.

Tenim, doncs, dues peces que van més enllà de l'escola, i que animen un diàleg intergeneracional necessari.

La Institució Alfons el Magnànim, una aposta per la poesia

Tavernàries
Manel Marí
Bromera, 2016

Abstraccions i certeses

Bruna Generoso
Bromera, 2016

Manel Alonso ■

Manel Marí ha obtingut el Premi València Alfons el Magnànim de Poesia 2016 amb el poemari *Tavernàries*. Un recull de versos que ens parlen de la necessitat de trencar les cadenes que ens subjecten a la moral hipòcrita per tal que, des de la llibertat i la clarividència més absolutes, el creador pugui construir un discurs veraç. Marí, que és un magnífic poeta amb una trajectòria sòlida, creu que el creador, com els xamans, necessita una substància, en el seu cas el vi, que l'ajude a ser audaç, temerari, a baixar la guàrdia i a connectar amb les forces de l'uni-

«Tavernàries ens parla de la necessitat de trencar les cadenes que ens subjecten a la moral hipòcrita per a construir un discurs veraç des de la llibertat»

vers. L'ésser humà està massa coartat, condicionat, atrapat pels discursos dominants d'una societat malalta, artificial i artificiosa que l'ha convertit en un animal consumidor, en una bèstia productiva. Marí invita també el lector a beure amb ell, en l'estranya apologia que fa de l'embriaguesa, per tal que, a través dels cinc sentits, assaborisca el batec natural de la vida. A la taverna, on ens convida a entrar i a gaudir el tast embriagador dels fermentats, hi ha el músic i cantant Tom Waits, qui acarona amb la veu trencada les orelles èbries dels bevedors. Sobre la taula trobem escrits sobre la vida i la mort. S'escolten cançons de taverna que

prenen el ritme d'un tango, d'un blues, d'un narcocorrido, melodies en les quals se sent el sarcasme, la ironia i també la tendresa. Poemes que van a la recerca de la fusió entre la veu i l'eco que prèviament ens ha anat definint Manel Marí. I al fons del local l'eixida d'emergència, on hi ha escrita a la vista de tot el món l'acusació que els humans hem anat massa lluny i ens hem convertit en una tribu de mansos gregaris. Al costat, no sé si per a compensar, hi ha un altre escrit que ens justifica, els humans també som la bèstia, el depredador a qui la natura ha dotat de nervi i de la cultura del penediment.

Nou premi per a joves poetes

Enguany la Institució Alfons el Magnànim ha posat en marxa el I Premi València Nova de Poesia per a joves poetes. En aquesta primera edició, ha estat guardonada l'obra *Abstraccions i certeses*, de Bruna Generoso. Estem davant d'un poemari de marcat realisme intimista on aquesta autora de Barcelona reflexiona des del seu jo sobre alguns dels grans temes universals. Les abstraccions giren al voltant del temps i de la memòria. Bruna escriu sobre com, des-

prés d'haver sigut capaçs d'arribar dalt de tot i caure, hem d'aconseguir recompondre els bocins de les nostres derrotes, restaurar-nos per tal de sobreviure i continuar lluitant. La solitud pot ser una càrrega feixuga, però tenim la memòria que ens informa de qui som i quin ha estat el nostre camí. Intentar-ho de nou serà guanyar el futur. Bruna també reflexiona sobre la creació literària, tot definint-la com un espai on retrobar-se. És interessant veure com l'autora, en aquest apartat d'«Abstraccions», ens parla de la certesa. La certesa, ens diu, és que el temps comença a passar-nos factura des del moment que el rellotge marca les hores i, encara que no en siguem conscients, hi haurà una fita en les nostres vides que ens obrirà els ulls i ens adonarem des d'aleshores de les absències i els records. En «Certeses», en canvi, Bruna ens parla de l'amor, la sensualitat, el desig, la necessitat de conèixer-se i dialogar amb l'altre, no tan sols a través de la paraula, sinó també de la mirada, de les abraçades, de les carícies, dels besos. Un diàleg que consolide la certitud d'un amor recíproc i que permet donar-se l'una a l'altre físicament i espiritualment.

Foto: José Cuéllar

Ben consolidats en poesia, narrativa i assaig, els Premis València de la Institució Alfons el Magnànim volen ser també un altaveu per als autors joves.

Si el teu compromís és el valencià, ja tens la teua targeta

SOM UNA ENTITAT VALENCIANA

www.caixapopular.es